

הלמד שהאמוראים לא ידעו את עומק דבר, כן לפי מדה זו יגדל סכרך. או ר"ל לפי הערחה והעמל שהתעמל להשיג החכמה, כן עוד יותר תעשה פרי תבואה, דל"ן ד"ה מתקיים אלף בני שומרים עליו

[כברכות דס"ג ב'], ובמי אחת מולת חמלת התורה בני שמקיא אלב שינק משדי אמו עליה [ס]. ולא נותנת לו חיים עושר וכבוד, ודבש וחלב תחת לשונה:

ובסיני בניו אין הורג אחר י"ב שינוי ב"י: (ישעיה י"א) ומלאת הארץ דעה את ה':

פרקו שני חכמים וכו'. כוונת זאת ההקדמה לשבח של הברייתות המביאות בפרק זה כי אף שכל המשנה פרקים הקודמים הם משניות גם אלה לחכמים ראוי להעריבם בערך המשניות, וז"ש שני חכמים כי פירוש שני חכמים כמו חנו רבן דקאמר בנמרה אלף שנהאיל שהיא מסודרת בלשון תרגום אומרה חנו רבן וזכאלן שמדבר בלשון הקדש אחר שני חכמים. והודיענו כי מעלת הברייתות כמעט שהוא שום אל המשניות לא יחסר כל בהן רק שהמשניות נשנו במדרשו של רבינו הקדוש והברייתות נשנו חוץ למדרשו ועל כן נקראו ברייתות מלשון חוץ כי תרגום מחוץ מברא.

זה שאמר שני חכמים בלשון המשנה כלומר אלו הברייתות בלשון המשנה הם שני חכמים והם אמרו ועל כן ברוך האיש אשר בחר בהם ובמשנתם כי גם אלו ראויים הם ליקרא משניות כי שיים הם אל המשניות: אי נמי כוונתם להחזיר את האדם שלעולם יזכר לומר כל משנה ומשנה בשם אומרה כי לא על השם סדר רבינו הקדוש שמות החכמים צלמם בלשון המשנה כל אחת ואחת בשם אומרה. וז"ש שני חכמים בלשון המשנה כלומר אי רואה ששני שמות החכמים בלשון המשנה ולא חני להו סהם בידאלי שגדלה מזה שכל כך עיקר הוא לשמות שמות החכמים כמו המשנה עלמה ולכן ברוך יהיה מפי עליון האיש אשר בחר בהם ובמשנתם כלומר שבהם שתיים בהם שם שמות החכמים וגם נמשנתם לומר המשנה ושם אומרה, וכן תניא לקמן שכל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם. אי נמי בא לשבח הברייתות כמשניות וזה ממה שאנו רואים כי רבינו רב אבי לא סדרו הנמרה בלשון המשנה רק בלשון תרגום להראות לנו כי לא ראי זה כדאי זה וזהו עשו הברייתות בלשון המשנה עלמה נראה מזה שמעלתם שום למעלה ממנה ובתן הודאה אליו יתברך בהם ובמשנתם: והחסיד ז"ל כתב התורה לא תשכון כ"א בדיקן ממדות רעות ומלא ממדות הטובות, ולזה כוון הסי' ו' ואמר היו נכונים לשלש ימים אל תנשו אל אשה וכן כיבוש הנגדים שיטרו מן הסומאם ולכלוכים המונעים את הנפש מהשגחה. וכל הפרקים הקודמים להם מלאים מדברים החשובים מקריבים את הנפש לבוה"א ומשוררים אותו לעבודתו. ולזה נהגו לקראם בלשון המשנה קודם מתן תורה כדי שיאמרו רבו לנפש קדש רחמי האלהים אשר קרה לנו וזהו שם זה ואלו הם עמם כמו שא"ל וזה הפרק לנו נשער על השק התורה והתורה והא"ע"ש שבשאר הפרקים בא מזה הרבה זה אין צו דבר אחר רק לידע ולהודיע כי הוא תכלית הפרקים הקודמים ומתוך דבריו המסולאים כמו תשוער לקנות את התורה מעורף אל הוין אין ספק אלא שבה הזמן יהיה יותר מוכנים לקבל כל דבר מעבודת הסי' ו' ויהי מומן אחר כי הרושם אשר קבלו נפשותינו או יתנון בן עשה, ולזה נקרא זה הפרק קנין תורה מה שגלבם מהמדות הטובות קודם צואו בבריית התורה ועם זה תבא כמים בקרבו ויהיה עוסק בתורה לשמה כאמרה על בת בלגב שבוע אשת ר"ע הוייה דהוה נזוע אמרה לתקדש לך ע"מ שתלך בני רב וראה סיפו של ר' עקיבא ע"ה וזהו החיל הפרק במאמר ר"מ תלמידו וזהו אלו קורים הפרק הזה שנקרא קנין תורה סמוך לעלאת שהוא מתן תורה עכ"ל: י"ש להבין מאי רבי מלת כל. ואפשר לפי שיש שני מני עוסקים בתורה לשמה. אחד הוא שמהלחו עסק בתורה לשמה. שני עוסק בתורה מעיקרה שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לשמה ולרבות גם את זה אמר מלת כל. ואומרנו וזכה לדברים הרבה אין הטובה על אולם דמפרס ואולי נקרא ריע אהוב וכו' דל"כ היה לו לפרס הדברים שזכה בהם דהיינו נקרא ריע וכו' ואח"כ יאמר ולא עוד וכו' ועוד לנוה עשה כלל ופרס. לכן נראה שמה שאמר וזכה לדברים הרבה הם דברים

פרקו שני חכמים בלשון המשנה. (ברוך ב) שבהר בהם ובמשנתם: ארבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא

אשר לא זכרם פה דלאו כי ריכולא ליזיל וליהוי והם טובות העו"ל כמו בני חיי ומוזי וכו"ל בלשון דברים רבים. ולא עוד אלא שז"ל וזכה לדברים אשר הם כולם שלמות הנפש ואלו הדברים להיותם התכלית האמתי זכר אולם. ואמר ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו אמר מלת כלו מיוחדת להשיגו שלא לבד כל העולם אשר הם עתה נחיים שכלם כדאי הם לו להתקיים בשניו אלא אפילו כל העולם כלו ר"ל מתחלת בריאת העולם ועד עתה לא נבראו כלם אלא בשביל זה העוסק בתורה לשמה. ואמר נקרא ריע לפי שכיון שכל העולם מתקיים בשניו א"כ ריע הוא למקום שותף עמו שכמו שהסי' ח' מקיים העולם ברהמוי אפילו שלא יהיה לדיק בעולם שכבר נשבע מעבור מי נח עוד על הארץ, וחוץ פי' הוליה ארץ על בלימה ר"ל שששים לדיק בעולם הנדיק הוא יסוד כל העולם והעולם מיוסד עליו. אמנם כאשר אין לדיק בדרך או הסי' ח' הוליה ארץ על בלימה א"כ ש"אין לדיק שהוא יסוד הוא הוליה אהיה על בני יסוד כמו כן זה הנדיק שכל העולם כולו כדאי הוא לו ומתקיים בשניו מלא שבעה עשר להקב"ה במעשה בראשית והרי הוא ריע שלו וג"כ נקרא אהוב מאתו ית' שכן כתיב אבי אהבה אהב את המקום משמח את הבריות לפי שהסי' ח' כוונתו להטיב לכל בראויו כי עולם חסד יצנה והוא יתברך שמח שמחה גדולה כשהוא מטיב עם הבריות וכיון שבזכות זה העוסק בתורה לשמה כל העולם כדאי הוא לו ששניו מטיבין לעולם ומלא שבוה משמח את המקום כי זאת היתה כוונתו להטיב וגם משמח את הבריות שאוליו זה לא היו מטיבין להם ובזכותו כל העולם שמחים וטובי לב: ומלבשתו עוה ויראה להבין שכיון שמה שפשה החמה עטרה לראשה עשה עוה עקב לכוליה עטרה לראשה היא איראה כמ"ס הכתוב ראשית חכמה יראת ה' וגו' עשה עוה עקב לכוליה דכתיב עקב עוה יראת ה' וא"כ מי שקנה מדת העוה פשיטא שכבר קדם וקנה מדת היראה וא"כ הכי הול"ל ומלכבוהו יראה ועוה והם צו אף זו. ואפשר לומר שמה שא"ר בלשון יראה הכוונה היא לפי שמי שיש צו עוה לרוב הפעמים העוה והשפלות שלו הן פשה שיולנו צו העולם והוא נבזה בעיניהם מלא. ולזה שמי שעוסק בתורה לשמה מלכבוהו עוה וגם יראה רואה לומר שיראו כל עמי הארץ כי הם ה' נקרא עליו ויראו ממנו ולא ימשך לו מן העוה שום זלוול ואף אם נפרש יראה על יראת ה' יחשב צמאי דקאמר מלה ומלכבוהו והכוונה שאף אם בקיימת הלשון תחלה קוה לנפש היראה ואח"כ לנפש העוה כמו שאמר עם כל זה כשלוכם איהם הלבוש הראשון שהוא הפנימי הסמוך לבשרו היא העוה ובחינת הלבוש החיצון היא היראה ולכן אמר ומלכבוהו עוה תחלה ואח"כ היראה: ומלבשתו להיות לדיק וגו' בדיק שרשע בחייו קרוי מת לפי שהוא מלא מעבירות פשה בועות אבועות פירות וסריכות בריאה ובהיותו פרסה הכי הוא כמת שכל שאין כמוה היה פרסה ואת זה עוסק בתורה לשמה התורה מכשרתו ועושה אותו כשר כלומר מקריב ממנו כל הסריכות המעריפות אותו והם הסור מרע כי הוא הקידם כדי שתהיה לו הכנה לעשות טוב והוא להיות לדיק חסיד ישר וגאון. ואומרנו תחלה לדיק ואח"כ חסיד הכי זה הסדר הנאות כי בתחלה הוא לדיק הולך בתומו אין בדרביו עול ואח"כ נמשך חסיד עושה לפנים מן השורה. אמנם ישר אף אם נאמר דעדיף מלדיק לא עדיף מחסיד והכי כוה ליה לומר להיות לדיק ישר והסיד. ואפשר לומר שכונת ישר בלשון הוא לפי שפעמים יש מי שהוא חסיד שופה כמשל אם יראה אשת איש נשבעת בים אינו מעלה אותה מן הים כדי שלא ליגע

לוקמים פ"ו שני חכמים כו' כל העוסק בתורה לשמה

כו'. ענין השמה עיקרה לכס אהבת התורה ליגע ולתפוד על שרפה (ובי' נפש החיים שיע"ר פיה ס"ב א"ל) אבל אם יתעורר אדם כי לשמה הכוונה לביקות ואם כן לדעתו ודמיונו יהיו שיעבור בביקות והוכחות ונפרע כפי הכלים מעשים ומדות יבראל המעוררים אהבה כי וקבידתו וזה די לו וזהו איה חיים ערכים. אבל כל כן הוא כי הלא מנינו במדרש שדוד בקץ השעוים כשיצוי ובזמירו יחשב לו שעוסק בעצמים והכליות. הכי שגעים ואלהות יקריב יותר ואלו מנינו שהבטיח הקב"ה לו בזה לפי שיעקר הלימוד לא לעסוק רק בביקות ב"ה להשיג ע"י התורה המצוה והדינים ולידע כל דבר על דבריו כלליה וסודיה. ולהשיג י"ב סדרי מלאי משיו וקדק כבודו. ולזה יתן ללמוד וישיג עוונות להשיג אמתיה טוהרת התורה לשי השגות. וכל אשר יוסיף ללמוד כן יוסף לתפוד ללמוד עוד. ובא"כ הנה"ל יגמם ויחשב וכוליו שיזכר לא ילך ולא לאכול רק כל הימים וכל הילנות יליגע ולעייף ולשתות במלא את דבריה. ובמא"ל (ברכות מ"ב). אם שמוע יושן תשנה נחמס. כלי מלא מחייו וכו'. וכמ"ס (תפילה י"ג) בלחוד נראה לור. ר"ל באורח נראה

בשכרה

פרקו א) ר"ל תנו רבנן כתיבת בלשון המשנה (ב) סק"ב: (ג) בהגהת עמון: (ד) שם בלמודם בחר ה', מדלון מסכותין בלמודם כדי להתאמר. לכו השמר לך מלהכיר אחיהם, שמשאש דששם שהסורה היא

העולם (בילי). כתיב
ליה. אדריב. כתיב
ואחזב ועי' רשי' וזמ"ס
בשם החסיד יל'

לקומים

עוד אור תורה כי ע"י אור
ששגנו הרה יתור שיש
עוד אור וקוף להשיגו
כדמיון הכנס לתור המלך
כיום בחי' המלך אור יקיות
ומש' רואה דלת לתור
פנימי עוד וחסן הכנס
לעורו וזמש רואה עוד
הרעים שפויים וכל הקרוב
יותר לתור המלך עמו
יותר יקר וסבור עד אין
חקר מהמדר המיון. ולא
לא כנס מהחלה כמדר
הראשון לא היה יודע מאומה
אם יש חרדים שפויים זה
לפני חרדי. וכן לענין
התורה כי ע"י אור שפוי
מהחלה רואה כי יש עוד
אור גדול מזה וכן להלכה.
ועל ידי זה יתחזה המלך
וקטן כל לקיים עוד עד כי
ישג כל חרדי העולם
ומולכה. כתיב' אור אצור
עליו (פזרה כ"ח). שלא
היה כו' עד דבר גדול
וקטן כל לקיים מה שחלם
להחיל ארבעה ים וגו'.

בבשרה וכיוצא בזה שהוא חסידות שאינו ציור ל"א שמכשרה להיות חסיד
ואחרת החסידות יהיה ציור ביקרא ישר. ואומרו ונאמן הוא להשמיענו
שלא ילמד לו כי חזקן כסן גדול ששמה בבנהוה גדולה שמונים שנה ולכפוף
נעשה לזווי רק יהיה נאמן ביהו יחזקך בעד נאמן: ופרחקתו מן החסיד
וכו' קשה להולמו שאחר שקרא אותו חסיד

ישר ונאמן פסיק שהוא מרוחק מן החסיד.
ואפשר לומר שמ"ס ומרחקו מן החסיד
הכוונה על החסיד אשר כבר עשה כי אין לדיק
בארץ אשר יעשה טוב ולא יחבא ואתו

הקטנים אשר נכרל ממנו הרי הוא דבוק אל האדם כדי לקשרו עליו
ומחסידי יחזקך להרחיק את האדם ממנו וכמו שאמר הכתוב כרחוק מורח
מתערב הרחוק ממנו את שפיעו ועל זה אמר ומרחקו מן החסיד ולא
עוד אלא שמקרבנו לידי זכות שזרונות נעשו לו זכות: וגם אפשר לפרש
ומרחקו מן החסיד כפשוטו שלא יחבא והוא כמו שאז"ל במקום שבעלי
השונה עומדים אין לדיקים נמורים יכולים לעמוד והענין שבעל תשובה יקרא
דוקא כשחבא לידו אותה העצירה עממה בזהוה סרק ובזהוה אשה ובזהוה
מקום העפ"כ הוא מרחיק את עצמו מהחשד איך הוא ויתר חסוד מלדיק
וחסוד. וידוייק שבעלן מדבר בני שכל לידי העצירה ויכול הימנה שלא
אמר ומרחיק החסיד ממנו רק אמר ומרחקו מן החסיד שהכוונה שאפילו
שהיה החסיד מוכן ומוזמן לפניו הוא ירחיק עצמו מן החסיד ויכנס את ידו
ולא יחבא. ומקרבנו לידי זכות הכוונה שאפי' אם הכות לו המעלה רחוקה
ממנו ואינו יכול לעשותה עם כל זה החורה מקרבנו לידי זכות שנותנת
לו יכול לעשות הזכות והמנוה: ובהרבים ממנו וכו'. כלומר כל הטולם
נאים ממנו בעלה כעלת אחיחושל וגם נהנים ממנו בתשובה שהיא החורה
שנמדים ממנו וכן נהנים ממנו בזינה שהוא הענין וגם בבזורה שהוא
המעשה שאינה נצור הכוונה את יצרו. שאמר לי עלה ותושיה וגו' הכוונה
שהחורה מדברת שהעלה היא שלה וכן החושיה והזינה והבזורה והעיסוק
בה ישג את כולם: וגורנת לו מלכות וממלכה וחקור דין כמו שאירע
לשמוע"ה שזכה בתולה למלכות על ישראל ואפי' לממשלה ר"ל שיהיה לו
הטולם תחת ממלכתו ופורעים לו מס וכן זכה להיקור דין וכמעשה דלוי
כתבנה שהים נסים זמות אל המלך זאת אומרת בני החי וגו'. ומגלין לו
רוי תורה שכן נאמר עליו ויחכם מכל האדם ולפי שמי שמגלין לו רוי תורה
והספק כבודותיה על דרך האמת לרוב הסעמים הוא מעורר למות בקיבור
שנים שכל הקרב הקרב אל משכן ה' מסכן את עצמו לזה אמר שיהי אף
שיתגלו לו רוי תורה לא יהיה נכסך רק נעשה כמעין שאינו פוסק, ולפי
שהענין אף אם אינו נכסך מאליו לפי שהוא מקור מים חיים עם כל זה
אפשר שיפול על המעין איזה כותל או עפר ויחסם המעין ע"י העפר וכן אפשר
שהיה רשע גדור שיחוש את המעין של זה הדיק ועומתו של הרשע ולכדונו
כמו שאמר שלמה המלך ע"ה מעין הרשע ומקור משחת לדיק מע לפני
רשע ר"ל שמתו שהמעין לפעמים נרשע ונעשה רשע ויעט ויחסם על ידי
עפר או שיש וכן המקור לפעמים יהיה משחת לבנה זו הן הדיק לפעמים
מע ויתמונה וימות לפני הרשע ר"ל בשביל הרשע. והנשינו עוד לנהר
שמתגבר והלך שא"ל שיספק מפני עפר ירשע ופיע כי הוא מתגבר והלך
ועבר וספק את הכל כן יהיה זה הדיק כהר שמתגבר והלך שהוא
ישפוך את כלם והם לא ישפשו: והיו נטע וכו' אור עתה אל האדם
הלזה שיקנה לו שלשה דברים אחרים הלז הם. שיהיה נטע על דרך
ואנע לכת. וארך רוח שלא יכעוס. ומוחל על עבדו. וזהוה לו אלו
השלשה דברים או תורה מגדלתו ומרוממתו על כל המשעם. הכוונה
על כל מעשה שעת ימי בראשית השמים והארץ וכל נבאש ואפי' על המלאכים
וזהו על כל המעשים דקאמר: ואפשר לפרש על כל המעשים על כל
מעשה המנות ויוכן עם מה שאמר איוב לדיק נבשתי וילבשתי רזה לומר
שפשו שהוא היה מתלבש ומתפאר בלדק כן הדיק בעצמו היה מתלבש
ומתפאר כי הוא ראוי אליו וזהו וילבשתי. ואמר התנא שזה ששוקק
בתורה לשמה החורה מגדלתו ומרוממתו על כל המשעם שהם מעשה
המנות שוהר יתפאר המנות זו ממה שיפאר הוא בנאותו כביכול כאלו
הוא גדול ומרומם מהם ומדרגתו גדולה ממדרגתם: והרי"א ז"ל כתב
קרא ריע אהוב אמר הדברים שהם לכלול שהוא נקרא ריע ואהוב אל
השי"ת ויע ואהוב לבריות וביאר שזה נמשך לו בנאמנות היוהו הוא אהוב
את המקום אהוב את הבריות ומה נמשך שגם הוא אהוב מהם וגם נקרא

שכל העולם בלו בדי הוא לו. נקרא ריעה.
אהובים). אהוב את המקומים. אהוב את

ריע למקום ולבריות לפי שהוא משמח את המקום ומשמח את הבריות
שהריע אליהם כל מאויו והפלו לשמח את אהובו, והלכשתו עוה ויראה
ענין זה הוא שהאוי בין הריעים האהוב ועליו אמר שלמה המלך ע"ה
פעמים יבוא שיקל הא' בכבוד הריע האחר ועליו אמר שלמה המלך ע"ה
הוקר רגלך וגו' ולכן אמר רבי מאיר שלא
מתבונן שהעוסק בתורה ביותו ריע ואהוב
לשי"ת ולבריות יקל בכבודו יתברך או בכבוד
חבריו לכן אמר שהתורה האלהית אשר הוא
עוסק בה תלביטהו עוה ויראה כי הנה

העוה היא כנגד החברים והמיד תמלא במה שבין אדם לחבירו כמו שחלם
במה רבינו עליו הסלום והאיש משה עמו מאל. והנה התורה תלביט לאדם מות
העוה עם חבירו ועם היוהו אהוב וריע תמיד יהיה נכעט לפני הבריה
ועניו עליהם וכן תלביטהו התורה מדת היראה ומעלתה אשר היא בערך
השי"ת כמו שאמר ליראה את ה' אלהיך ויראה מאלהיך כי יראה אלהים
אתה וזולתם. וזכר ראשונה ענות הבריות ואחר כך יראה ה' לפי שהמדות
קודמות לעשות וכן אמר שלמה המלך ע"ה עקב עוה יראת ה' רוצה לומר
שכפוף העוה אשר הוא בחוק בני אדם הגיע יראת ה' שהיא הסוף
והתכלית: ומגלין לו רוי תורה ונעשה כמעין שאינו פוסק וכנהר שמתגבר
והולך ביאר כי עוד יעלה מעלה עליונה כשיתגלו לו מחור עסק החוריי
שהרי התורה וסודותיה ואפי' יהיה כמעין שאינו פוסק וכנהר שמתגבר
שהם שתי מעלות עליונות לתכמים האחד שלמד לאתרים ויעשה תלמידים
הרבה כי על זה יאמר עליו מעין שאינו פוסק לפי שהכל ישו ממנו ולא
יפקדו מימיו ועליו אמר שלמה המלך ע"ה פלגו מעניתוך חולה ובכנית
ויסורך בחכמתו יותר ממה שקבל כי יוליא דבר מחור דבר וחסותך חכמתו
משלפלו וכנהר זה אמר וכנהר שמתגבר והולך שהוא מעצמו מתגבר ומתדרבה
תמיד. והיו נטע וארך רוח ומוחל על עבדו זה מיוחד לענין החכמה
אשר זכר כי כנגד סתרי תורה שאמר ומגלים לו רוי תורה אמר שהעסק
בה לשמה שימחה להיות בהם נטע כי אין ראוי לדורשם במקלות ברבות
עם ישראל כי אם בנעש וטור אמר שהיא ארך רוח ואין זה רבן ארך
אפים אבל ארך רוח הוא שסבול עמל הלימוד כי היא יעשה עין ואין
למלך שיאריך רוחו לכל התלמידים להשיג לדבריהם אפי' שלא יהיה
בהם ממש כדי להחמיהם בנעמלי דק ולישב דעהם ואפי' שפעמים יקלו
בכבודו ולא יעשו מעלה שלמותו יהיה הרב כנהר המתגבר והולך שיגבר
שכלו על כעסו וימחול על עבדו כי הנה העסק בתורה לשמה הוא יביא
שלא יחוש על דבר אחר וזלחה ולא יתפעל לאחד מהדמיונות האלו. והנה
אל"כ אומרו והיו נטע וארך רוח ומוחל על עבדו לא כל המקום
הזה כדי לבאר שלמות הנדוה האלה כי אם לנרד הלימוד ולכן נזכרו
אחריו. ועליך לייחס נטע אל מגלין לו רוי תורה וארך רוח אל מעין שאינו
פוסק ומוחל על עבדו אל נהר שמתגבר והולך כמו שפירשהו. ומגדלתו
ומרוממתו על כל המשעם אמר זה כנגד הסבות הנשמות כמו שיאמר
להלן הנני והכח והעושר והכבוד והזקנה והשינה והבנים כלה לדיקים
וגאה עולם וכו' ואמר רבי שמעון בן עמיאל שהיה מן תלמידי רבינו זכור
כנהר זה אמר ר"מ שכל אהר הבריות המדומים לא יחוש אליהם כי הם
מעמדם יבאו אליו בשמר עוסקו בתורה וכמו שאז"ל וסוף הכבוד לבא רוצה
לומר שלא ירדוף אחריו כי הוא יבא מאליו ועל זה אמר ומגדלתו ומרוממתו
על כל המשעם ע"ה: והרחיב ז"ל כתב ריע אהוב הכל דבר אחד
זה כי הריעים שני מינים, הא' ריע אינו אהוב אלא שפגע באחד ונתלחו
קאת זמן ונעשו ריעים זה לזה ולכפוף אפשר יבאו לידי אהבה, הב'
שבתחלתם היו רעים אהובים כלהבת דוד ויהונתן שאהבהם בלתי חלויה
דבר זה יקרה בין האנשים ששמעו כל אחד שמע חבירו ויעט בעיניו
ומרוב האהבה כל אחד הלך לנפק את חבירו ונתחברו באהבה עוה, והעוסק
בתורה שלא לשמה דומה לריע הא', והעוסק לשמה דומה אל הב' וזהו נקרא ריע
אהוב וז"ל שמה שמח רעים אהובים כי איש ואשתו לא קנו האהבה בהתמדת
זמן רק בפגע פתאום. ויחזק הענין עוד זה הענין כי העוסק בתורה שלא
לשמה בנפול הסכר אשר צבורו שובד בעל האהבה והוא דומה לריע אשר
יתבר דבר רעהו והעלתו מה אשר בהפקדו מתר האהבה אמר
העוסק בתורה לשמה דומה לשני רעים אהובים זה את זה שאפי' שלא
יקבלו סכר ולא תועלת זה מזה לא יסדרו לעולם כי האהבה תקשרם וכן
העוסק לשמה הן יפיעו לו השי"ת מעוהות העולם או לא לא תבטל אהבתו

יבין תפארת ישראל יבין

ח) שאלי להתחבר עמו לשתוע עמו בכל דבר: (ב) דמעי מזמיו היקדים
הוא נאבד מהכל: (א) ששם מלתינו ים' מאהבה:

כלל ולא יפסיע ה"ת על עולמו בעבורו ואע"פ שאין עוד זולתו והיה ראוי שיחבר כי כמו שהוא אינו פורה אל מיעוט אלה הכובדו כן לא יפנה ה' אל רשע הדור ויקיימוו בעבור זה וי"ש שמה חשמך רעים אחיבים כי האשה שוכה אצ"פ שלא יהיה יופי ביד בעלה למלאות זרכי הבית תאריבנו ותכבדנו לא כן האשה הרעה כי אף במלאת ספקה יצר לה והיה כי תרעב תחקף ותחקלל בעלה וכל קרוביו. ולו"א ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו כאחרים כל העולם כלו אינו ינוון אלא בשביל

הניח בני העולם על די לו וכו' רשמו הסיבה אשר בעבורה ינוון העולם בעבור שהוא עוסק לשמה: אורח את המקום. לא את עצמו לזה יקשה בעיניו כמה אנשים עבדו דברו וישתדלו להוכיחם ולקרנם לא יחברך אבל העיסק בתורה שלא לשמה אינו אובד אלא את עצמו: אורח את הבריות. כי אינו מקנה בטובות זה העולם כי הוא דבק בבוראו ומה יעשו לו אלו הקיינים השולמים ולכן יאובד הבריות כי אין לו סבה לשיטתם ופגשם האדם אובד את בני מינו אם לא יעירידיהם הקצהה והחאה והכבוד מטרף לזה כי האנשים מוסיפים בטחונותיו וזכותו מתרבה להין סוף בגלל שקרנם לעבודתו יחברך ולכן יאכנס: משמח את הבריות. דברי יצר הרע ערבים בתחלתם ומרים כסופם, ד"ח מרים בתחלתם ומהוקים מדבש ונופה אוסיס כסופם וכמו שאמרו ישראל נעשה וכשפעם שנית שהסופו תתק על חשקם כי האנשים אינם מכירים מהיקות התורה ומעלתה עד שיכנסו בתוך דבריה הנעימים ואלו ישתחו זה ולכן נקרא העוסק בתורה לשמה משמח את הבריות מטרף כי דבריו יעשו רשעם גדול בלשנים יען כי הם מלב ומנפש כמ"ש נאים הדברים שיזללים מפי עושיהם ולזה יהיה לעוסק בתורה לשמה לשמה הבריות מיד בדבריו הנעימים וזהו תרגום יבסם כמטרף אולפני על יערוף כמטר לקח ותרגום וימתקו המים ובכיומו מים ועשה יערוף בפי"א כאלו הוא יערב בצי"ת מן יערב עליו שיחי ולאמר כי כמו שהמטר יאטרו ממנו האנשים לשעתו ועם כל זה לבס שמה כי הוא חייהם כן יקר התורה כי ימר בתחלתו וימתק בסופו: ומבשרתו להיות דיק חסיד יצר ובזמן. יצר הוא מן שאינו מתעורר אל פעולת הרע כלל אלא בטבעו עושה מה שראוי לעשות ולדיק הכובש את יצרו וחסיד העובה לפנים מהעוירה אם כן בכלל חסיד יצר וכמה מעלות טובות עליו ואין זכר יצר אחר חסיד אין זה אלא כאומר איש פלוני יש לו אלף דינרי זכב ואחר כך אומר שיש לו מאה והמשל לא יספיק לתרץ זה. והכל לפי שהחסיד לא יוכל תמיד לעמוד בחסידותו אלא הדיק לא יקור מדרקתו דרך משל מן שהשתדל לעולם להיות מעשה הרעשונים לבית הכנסת או כאשר שלא יחבר פעם אחת שלא ימנה מהם אלא הנדיק הוא המתפלל בכל יום ואסער לו לעמוד בלדקתו זו לעולם יאמר כי היא מושכתו להיות חסיד יצר ר"ל שתיבה ההסירות בו קצושה כיושר הישר ושבה לו כבעבע שני והוא אומרם נאמן שיהיה חסיד תקוע במקום נאמן: ומברחקו מן החטא. דע שיש פעולות טובות בזהמה אמת טובות מאד ובזהמה אחת רעות מאד וכמו שאמר הרמב"ן ז"ל בפטר הקדושה על חיבור האדם עם אשתו כי כשם מפיטיים עולם מן החאה ומכוונת לבס שמים בלבד נאמרו קדושים ופעולותם טובות מאד להין קץ וכשהוא לבסך דיק החכם באומרם כי חרפה היא להם ואין בנייהם על הבטחות כלל יתרון וכן אלו תהקדשו שכינה עממם יו"ד של איש וה"א של אשה כחחמו גסחלקה הכניסה וגשורו אם אש וזה הענין רמזה התורה באחרמה וידע האדם את חוה אשתו קרא הבורר ידעהו כאומרם נפרס ארץ נצטן ידעתיך וכבר היה מן החסידים שפירשו לגמרי מן האשה על דרך לא מדובדבך ולא מעוקבך, ואמר הכתוב ויתן לה הריון והיה ראוי לומר וחרה אכל לפי שהסועל ההוא יתחלק לשלשה או כלו בזהמי כוסם כפרד קאחו בזהמי וקאחו שכלו כלו שבלי העיר הכחוב כי היה כלו לבס שמים אין בו תערובת פגול כלל וכן בעסק התורה כשהוא בכוננה ראיה יעלה לשמים שיאו אכל אם ח"ו יתחין בהגלח עמו ירד מפה משה שאלו ווח לו שלא יאל לאויר העולם ולא למד תורה, ולזה אמר כי העוסק בתורה לשמה מרחקו מן החטא בכל דבר ודבר ומקרבתו ליה וזו הנמא באיתו דבר: ובחנן ממנו ענה וחושיה. ים לעיין חדה שכרי אמר לנעלה אובד משמח את הבריות והוא בהחלחט נמנו בני ספק. ועוד חסר צי"ת בעלה היה ראוי, ועוד

הבריותי. משמח את המקובי. משמח את הבריותי. ומלבשתו עונה ויראהי.

לא היה ראוי לקרא התורה כן בשם תושים כי אינה נקראת תושים אלא בבחינת העוסק והמפלגל בה לא בבחינת הטומע כי אין מקבכ תשום הכח בשמיטה, ועוד לא הבחינה למה אמר זה הלשון וכענין היה לו לומר ולומדין. אבל נראה לי כי זו מליצה כפלא ומשך למאמר ומרחקו מן החטא וזה כי השם ית' מן השכל לבני אדם מתנה קיימת וכמו שאמר במשנה חנה יחירה נודעת לו שבכרה בגלם וכן התורה לישרלל וכשארם למד תורה וממאל בו קיינים כביכול שהיא עולמה פנכה וכעסיה לרהיה

וכל שכן כשהגרות באוח מלדו ממנו כמו השררה להכס וכו"ל ולכן אמר תנאם כשהיה מרחקו מהחטא הנמא נדבר מה ומקרבתו ליה וזוה הנמא באוחו דבר אז יהו ממנו ענה ותושים הענה עלתושה שכביכול הם בשמחה גדולה ישישו להספיט בו וכאלו הם והוא שבו לדבר א' ואו"ל בכמה מקומות והדברים שמתים כתיבתם בכיוי אל וראה מה שאמר אחר כך וותנת לו מלכות וממלה כי עד עתה לא כפתה בו להגדילו ולהמליכו כי תהיה הגדולה והמלכה מוקם לפסו כי ישתרר גם השתבר ותהיה סיבה שהאבד ממנו חכמה ועלה וכמו שקרה לרבים אחר שעלו במעלות הדמויות ששכחו את התורה: ויתבן לפרס שהו נמשך לאומרו והענין ממנו שאמר שהם שמתים באכסיוו שלו יתנו לו מלכות וממלה כי בכבודו יהיה להם כבוד וישמחו הם והוא אכל העוסק בתורה שלא לשמה הן מוכרחות בידו לאפור קצורה ביד נער ודרך כל העולם שאכסיוו שעשו לו כבוד יפרע ענין יפה אכל מי שלא עשו לו כבוד אינו פורע אלא מהמחלל בלבד, וכבר היה מי שהחן בו שקחו הסיבה ימנה העובר מלדיקים לו גלי לפניו שיניקו עמו וישמחו מוקם לנפסם: ואמר עוד ועשה כמעין שאינו פוסק את מימיו כי המעיין שמקורו משמח מן הטופת יסקו מימיו אכל מי שהוא זך ונקי יהיה לעולם טובע וכן העוסק בתורה לשמה שהוא רחוק רחוק מן החטא וקרוב קרוב אל הזכות ועולה לעולם במדרגה האולם עד בואו לפני ונפטים וזה לו נמשך לו מהיות תחלת למודו לבס שנים כמו שנבשרה המעיין טובעת ומקורו ועוד כי הענה והתושים קנו באכסיוו אלא מהנאדם והשוחה בו ולא ירצ להפרד ממנו ובחלחט כשפמלה הואז היו זוכים הנביאים לנבואתם כאמרם אלא מתוך שמחה ועיין אף נמשכו דבריו אחר אומרם והענין ממנו כמו שפירשתי: ודווי געע וארץ רוח לא ידעתי למה הכנים הוואה הואת בין ספורי תלריו ובכחיו. והכל לפי שהמשילו לנשר שמתעבד והולך שדרכו להיות הומה עד שששטע קולו למרחוק כאומרם מקולת מים רבים ונו' חור פניו אליו והואירו שלא יתפרסם בענינו כי אם שיהיה לנוע כאומרם ומרחקו מן החטא ומקרבתו ליה זכות, ודע כי זאה המעלה תביאוה התורה בטבע כשאר המעלות וכאמרם אורייה מתחלה ליה כי טבע כל דבר שיהננה ויתפרסם במקום שהוא וזה חפול בזה הנואה. וארך רוח לשון הלה הוא כמו שהכיר כשמתעבד אם יהיה לו מקום שיתרחבו מימיו לא ירמו גליו כן ראוי להכס שיהן מקום בלבו לחזק מעלותיו כל יאלו חולה. ד"א והוי לנוע הזכיר שלם מדרגת העונה. ה' האיש אשר הוא לנוע בשמיו ובחלו מתחלה כלל. ה' ארך רוח וההפרס ענין ארך אפים לדרך רוח כי ארך אפים שלא יראה כעסו אך טיעם ומאריך להנקם. וארך רוח קשה לכעוס אף אם עשו לו דבר שלא כהונן יארץ רוחו ולא יכעוס כי אם על דבר גדול. ה' מוחל על עולותו כי אפי' יבואו הביוון דבק בנפש מוחל על עולותו. ואם תדקדק תמא אלא ה' מדרגות כנגד ג' נפשות. כנגד הנפש הבהמית לנוע במחלל ובמשתה ובמשלג ובנית הכפא הדברים אשר בהם שיתחפטו עם הבהמות כלנו מתבטוי עם שהוא סוףך לבהמות ביה. וארך רוח נגד החיונית. ומוחל על עולותו כנגד הנפש המשתכלת: ומוחל על עולותו ואל"ה הרי אמר ומלבשתו עוטה והשתושה כי לעטה תחלה ואמלט וסוף, תחלה להיות שפל רוח בכיו כל אדם ולכבד את הכל כפי כבודו. אגוע עולבים ואינם עולבים שומעים תרפסם ואינם משיבים אכל חממת בלסם סוף מוחלים על עולותם כללו אינם בני העולם. משמח את הבריות ה', ומלבשתו ה', ומוחל ה', ולו"א ומגדלנו ומרומתנו כי משה הרי הוא דבק במי שאמר והיה העולם, והגורם לזאת שני דברים. האחד האמונה בצי"ת ובעמותו. והב' מי שחקה רמ"ח אבריו מתורת אלהיו והוא העוסק בתורה לשמה נחשב לו כאלו קיים כל

משמח את המקום. פי מדינת עמלי פריה פי:

שנינו בפרשתא ותלב בשתו דני ובתסכתא כלה רבתי (פח) סלבשתו

לקושים

כחמכחו בשמיות הדברים כנון דדיי ניקין וכן צריך לפרשם לטא ולתין במינו אל רמאם מה שרמאי יסול לשטון ופוזמיה. או יתבן לפרס כל דברי בגמי הכל על התורה. דענה קודם למוד התורה לרין להכיר צרכה"ת כדי שיהיה יתרו קידמה לתכמתו וכן להחיות על החינוך כדי שילמד אחר כך השפעה אכל בשעת עסק התורה אמר דבר כים לבס לים ספק התורה וף שלא יזקן בעה כלמוד עמי ודחא כי מ"מ כל הלימוד הוא לבס ימוד קוב"ה. ובשורה מיניע א"ע בדרך הלכס בשמיות בוד"י הכינה עורה עליו כשעת למודו משה כחחמל איין לו להקביה בעולמו אלא ד' תרות של הלכה בלבד. ויתבאל עוד עיין לשמה לבס התורה פר"מ. בעיין הדברות שישמש בים דרך אשר ראדם ישב עליהם ומתארגם למחן החפן אשר עס ישמש סהם קרובת בנין או כליו. ובתור האדם ישב עליהם ומתארגם למחן החפן כיה הוא מליל אף נפשו מן השר ונס העינים יגדלו להכליה. אכל אם יבול מהם אל הם שוב לא יו הים ויצנעו וגם לבס איין כי שמינלו ויתבנו ואלן לבס הניון ללאת מעולמי עיה לנדין בנין או כלי. אכל אם יוליהם ויקומם הוא מיה יחיה עליהם וגם שבר יביהיה על לו הוליהם. וזה צרכו לשלונו. כן עסק התורה אם ח"ו איהנו סוכריה ממנה ללו חיים וגם לא כדי בניון. ונב"מ בודרש לבס התורה כדי אלתמות וכנסם לבס הקביה ואמרם אם איין עושקים אפן לה קיום. וזה אלהיו עושקים בתורה אלהיו חיים וקיימים ומקבלים עוד שבר וגם לה שם כחם כחם מיל וסיו הדברים שמתים כתיבתיין מיניו. שפדריש ענין שמיים. משא"כ לויס ח"ו גורם עולות לתורה ומל"מ אוי תורה לנריות ומעלותה שובע ברפש בעולם וימינו מיה עכו"ם. לוי התורה ששועתי וצב יחיה לאורך ימים [ונפרס בשם שהארם מתחם חידושים מה שאין זה ביכולת מלחק שהי"מ כרלו נחלליה שלימותו ואל"ה לאיפו וליה ליה מדינתי בלס משא"כ האדם הולך ושלס מתחמק מעלה

לא נבד לאדם מיוחד, אלא אפילו אותם המקללין במדות, או בתעוים, שאין להם כן מלך ביות של הקב"ה: (יב) אהנה היינו בלב בשעת המעשה. ועשה היינו בהמעשה עצמו ששעה אותה בשלימות: (יג) המדות הן כמלבשוני

י בין תפארת ישראל י בין

של אדם. ובישתמש בנ' מן הו"ל לנבשה, שימחלה בה. והעוסק בתורה לשתת, תלבישו התורה תמיד תמיד כעוה, שיחשוב תמיד על שפלויו. גם תלבישו תמיד יראה הכבוד נגד האדם שנפשו בו, שיחשוב ב"כ שפלונו נגד רוממות

לא נבד לאדם מיוחד, אלא אפילו אותם המקללין במדות, או בתעוים, שאין להם כן מלך ביות של הקב"ה: (יב) אהנה היינו בלב בשעת המעשה. ועשה היינו בהמעשה עצמו ששעה אותה בשלימות: (יג) המדות הן כמלבשוני

באמתית אינה זאת רק המלוכנסת ביראה כלומר שאם הוא עניו מפנייהם
 בה וזהו ירא מפניהם בחובבו כי להם יתר שאת עליו מן עשה זאת היא
 הענייה העומדת לעד והמלכות בחרה לשמה התורה מלכסחו עושה ויראה
 שהיא כלחה ואמר והמלכות כי כמו שהלכות הוא דבר הכרחי לאלם
 שא"ל לו להיות ערום מבלי לנשט כן
 עושה זו היא כמו לנשט ומלכות הוא
 ערום. וגם אשכר כיוון כי המעושה
 והיראה נעשה לו לנשט כמו שא"ל
 הלוהק לרצון ובו מתלכנסת נשמתו לעתיד
 לבא: ואפשר עוד שהוא מושך עם מה

בינהבג. וגבורהבדו. שנאמר לי עצה ותושיה.

אני בינה. לי גבורהבה. ונותנת לו מלכותבו.

וממשלהבה. וחקור דיןכה. ומגלילן לו רזי

שאמר משמה את הבריות ויזנן עם מה שפירשו המפרשים צמח
 שאמר הכתוב אשחק אליהם ולא יפילון שהכוונה שהיה
 איוב משבח את עצמו שכל כך היה חשיבותו וגדולתו שאפי' כשהיה משחק
 עמהם לא האמינו שהיה משחק בפניהם ומחשיב אותם לחשוק עמהם
 מרוב גדולתו ואמר ואור פני לא יפילון כלומר כי אפי' שמדך
 השפט כי החוק וקלות ראש שטושה הגדול בפני העם הוא גורם
 לו זלזול כבודו כי תאבד אותה המורא מהם ואיוב אפי' שהיה
 משחק עמהם אור פני לא יפילון וגורלו היה עליהם וזה מה
 שאמר בגלן שזה שישוק בחורה לשמה יהיה משמח את הבריות ומשחק עמהם
 כאלו הוא סוף אליהם ועם כל זה אור פני לא יפילון כי התורה
 מלגשתו עניה ויראה כלומר שכל השולט כולו יהיו עניים ויראים ממנו
 כאשר בתהלה ולא יתחבב לו שום זלזול על היווה משמח את הבריות .
 ובכשרותו להיות לדיק חסיד ישר ונאמן כלומר מכשירה אותו להיות מוכן
 להיות לדיק בתהלה ואח"כ להיות חסיד ישר ונאמן עושה לפנים משורת הדין
 ואח"כ ישר ונאמן אין הכוונה בענין המעשה שהרי אמר חסיד דעדיק מכלם
 אלא הכוונה שאחר שהיה שלם במעשה ג"כ יושלם בלימוד והוא שהיה ישר
 בלימודו כי עיקר הלימוד הוא שהיה לו שכל ישר וכל דבריו בקשר ישרה
 ואף גם זאת יהיה לו בענין הלימוד שהיה נאמן רוח מכסה דבר ובפרט
 בדורות התורה לא היה הולך רכיל מנלה עוד אלא נאמן רוח שלא לגלות
 למי שאינו ראוי . וברחקתו מן החטא אפשר לומר שחלתה ההנהגה והסכר
 שמכניו להיות ישר ונאמן הוא להיות מרחיק מן החטא שהוא סור מרע
 וחס' ומרחיקו מן החטא ואח"כ מקרבתו לדי וזאת שהוא להיות לדיק וכו'
 ובתהלה הני ומכשרתו וכו' בדרך כלל והדר מפרש אופן ההסכר והוא
 תהלתו מרחיקו מן החטא ואח"כ מקרבתו לדי וזאת : ואפשר עוד
 שהכוונה שלא יבא לאחריה תקלה של חטא על ידו וזה כי אפי' מי שהוא
 לדיק אפשר שיעשה איזה דבר מותר והרואים אותו יעשו לפעמים בדבר
 איסור הגדום לו וילפי מניה ע"כ השמיענו שהורה מרחיקו מן החטא
 שלא יחטא שום אדם על ידו ואדרבה מקרבתו לדי וזאת כלומר מקרבת
 אותו לזיוכו אחרים על ידו . ונהגים ממנו כלומר לא די שמוכה לאחריהם
 על ידו אבל גדולה מזה שהאחרים נהנים ממנו ענה ותושיה כלומר בענה
 ותושיה וחסר ב"ה השיעש וכמו שאמר לעיל שנאמר לי עשה ותושיה אני
 בינה לי גבורה כי ארבעת הדברים האלה הם כלולות בה והעוסק בהם
 השולט בהם ממנו צדק . ונורתת לו מלכות ומשלה ויחקור דין מנג
 השולט הוא שהמלך אין המלכות מתנהג על ידו רק על ידי המשעים והשרים
 על פניהם יצאו ועל פניהם יצאו וזו תקרה ממלה ומלכד הממשלה יש כח
 אחרת של דינים לנפוט את העם על פי דתם וזהו הסדר ההגון לפי
 שא"ל לו למלך לפשות את כלם כי נבול יעול וכדן ממנו הדבר והוא אשר
 יעסוק בחורה לשמה הורה מוכה לו בשלשם גם יחד ונותנת לו מלכות
 וגם ממלה להנהיג כל המלכות על ידו ממש ויחקור דין כי הוא אשר
 יפסע וידין את ישראל וביאר עוד שזכה כנגד החיקור דין
 מגלילן לו רזי תורה כדי שלא יעשה בשום דין . וכנגד הממשלה הוא נעשה
 כמעין שאינו פוסק להשקות ולפקח על כל פרט ופרט מעניי המלכות וכנגד
 המלכות אמר וכנגד שנותנבד והולך כלומר שהולך ומתנבד וספק ועבר לכל
 שאר המלכות ומלכותו בכל משלה והואירו עשה וזוהו שלם כנגד כנגד
 בהמלכות שהתורה נותנת לו זוהו והיו אנוע לפי שמדך המלך שירום לבבו
 ברכב ופרשים ואנשים רעים לפיו וכיוצא ע"כ הוסיפו שיהא אנוע בכל דבריו

ולא ירום לבבו . וכנגד הממשלה אמר וארך רוח לפי שהמשיג צורך ומושל
 דרך שיהיה ארך רוח ולא יבשם מהרה וזוהו יהיה קיום צנהגתו . וכנגד
 החיקור דין אמר ומושל על עצמו כי לכאורה נראה שאם המלך ירצה
 לחקור את הדין בחקירות ועינים ודקדוקים רבים נראה שהוא עלבון לו
 היוהו יושב בחקירות ודקדוקי עניות
 ביותו מלך שכל אשר יחפון יעשה
 ע"כ אמר שיהיה מושל על עצמו בענין
 זה כי המשפט לאלהים הוא אשר הוא
 מלך מלכי המלכים . ובגדלתו ומרומתו
 על כל המעשים השמיענו כי ת"ת כנגד

כולם ולכן הגדולה והרוממות שמגדלתו ומרוממתו התורה היא
 למעלה למעלה על כל המעשים טובים והמלות כלומר על כל הרוממות
 והגדולה שמגדלים אותו המעשים יוהר למעלה מגדלת אותו התורה . ואפשר
 עוד לומר שהשמיענו כי העוסק בחורה לשמה לא יבא ממנו מומה והפילו
 אם ירצה לבראת תחת השמש מה שלא נברא בששת ימי בראשית ויכל
 לבראם וכמו שמזינו במדע"ה שאמר ואם ביראה יברא ה' ואלו"ל אם נברא
 כפי טוב ואם לאו יברא חס' ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים שירצה
 לעשות או לבראות יתקיים אותו הדבר לא יפול מדבריו אריה . ואפשר
 ג"כ שכן ל"מם בגלגלל שהיה יודע לנרף אורחות שבהם נבראו שמים והרץ
 באופן שהעוסק בחורה לשמה יתגלו לו רזי תורה עד שידע איך נבראו כל
 המעשים ופרטם ויודע . ובצאתי כהוב ומרחקו מן החטא כי מהוך התורה
 ידע עוד איסור והיאר ועונש העבירות והרחק מכל טון ואשמה וחס' וכן
 אמר שלמה ערום ראה רעה ונסתח פ' ראה הפקד ועונוה וישמר ממנו
 ופתיים עברו ועשנו שלם למדו אורחות חיים ועושים העבירות ונעטבו :
 ונורתת לו מלכות וממשלה שירום שמואל בילדו ולבו הלל בקרבו
 כמו שאח"ל אם פגע כך מגול זה מככחו לבית המדרש אם אבן הוא נמוח
 אם ברזל הוא מתחפזן וכו' : והר"ם אלבקאר ז"ל כתב כל העוסק בחורה
 לשמה וזכה לדברים הרבה וכו' . כלומר העוסק בה לשמה שאינו שבעבר
 עליו כמה מיני יסורים לא יחוש על זה מהלכתו אותה או נעשה בו קנין
 עליו אשר לא יפטר ממנו וכל שאר הקנינים אשר יקנה האדם אינם כי אם
 לנקרות לטובות ולאפות לתורה ואמנם אם הוא ביהקר התורה חורה לכוון
 קרדוס לטובת המלאכה אשר רוצה לעשות או הקנין אשר רוצה לקנות .
 והנה העוסק בחורה לשמה וזכה לדברים הרבה והקטע שבעת אשר קנה
 קנין האחד בשעל הנה כל הקנינים אלו אלו כבח הן ואח"כ יולאים מהכח
 אל הפועל . נקרא ריע למקים ואהוב לבריות לפי שהוא סבת קיום הבריות
 כי לדיק יסוד עולם . ושמה האמר כי בשבת זה הכל חייבין כבדו והוא
 אינו חייב כבוד ע"כ אמר שהוא אוהב את המקום אשר הולילו מהכח אל
 הפועל ומן האין אל הים אוהב את הבריות ומכבדן אפי' שהוא אינו זכיר
 אליהם ומשמה את המקום במעשיו הטובים וכמ"ס יהי כבוד ה' לנשט
 ישמה וגו' כלומר אימתי הוא כבודו יתברך כשישמה במעשה הדיק ופעולתו
 וגמולו משמחת הסי"ת השפעה טובה אל השולט באופן שכל השולט בכללות
 הן שמשחם הן דומם הן זומח ובעל חי ומדבר וזה דקדק באמר משמה את
 הבריות אשר הוא כולל לכל המלכות עושה ויראה שמי העוסק
 בחורה לשמה מתלבש בענוה ויראה את הבריות ומכבדן יראה של אהבה
 ולא יתגאה במה שהשיג מהשלמות על בני אדם . ומבשרתו להיות לדיק לזון
 בשורה כי בעת קטוה למד התורה לשמה הוא אלו כבח ואח"כ הן יוגלילן
 לפועל . ויש גורסין ומבשרתו בכ"ף והוא כמו הכשר זרעים אשר הוא ענין
 הכנה וחיקון ואמר לדיק וחסיד כנגד מה שזין אדם למקום וישר ובגלילן
 במה שזין אדם לחצירו ומרחקו מן החטא הוא בינו למקום ומקרבתו לדי
 זכות זין אדם לחצירו . ולא אמר ואינוטו מן החטא לפי שהבשרה ביד
 האדם בענין יראה שמים אינה תלויה בזולתו ואמנם עם כל זה הוא נשאר
 מסייעין אותו שלא תבא תקלה על ידו אפי' שלא במתכוון כי לדיקים אין
 הקב"ה מציא תקלה על ידם : ובגלילן ממנו ענה ותושיה י"מ שחור לאנשים
 שזכר שהניס ממנו בענה אשר יתן להם והך רואה שחסר ב"ה שהניסם .
 אמנם הענין הוא כינוי לתורה שנקראת ענה ותושיה יש לה שמה גדולה
 וכלו היא מקבלת הנאה מזה האים המתעסק בה כמו שאמר הכתוב משחקת

שנאמר לי עצה ותושיה
 כו' לי גבורה. כני"מ
 ליה. ונורתת לו ממשלה
 וחקור דין. כני"מ ובמתו'
 המשלה וגדולה. כללה
 רכבי נותנת. וממשלה
 גדולה חוקר דין. ובגלילן
 לו רזי תורה. כמתו'
 ובכיה רכבי. לו. מן
 השמים רזי. וכ"ה כני"מ
 ושם. רזי תורה ורזי
 משרים.

לקושים

של כלומר שלא לשמה וכל
 כוונתו יומן מנילה לעוסק
 לשמה. וזה אילו לנשט
 לברו הגדול. והלמוד שלא
 לשמה כיון לשם מיוון
 עתים לו ממוך לשם כבוד
 נותנים לו כבוד. וכן כל מה
 שהיה כוונתו לשיי נותנים
 ומלואים לו כוונה. אכל
 הלמוד לשמה שכרו שאור
 לו וכל מה שיש לו ללמוד
 שלא לשמה נותנים לו ג"כ.
 אי"כ כלומר לשמה אורך
 ימים איכ"כ. וכ"ש לכל
 הכוונות יחד. כ"ש בכל
 לשמה שנו"תם לו. ולכן
 אמר שהם זוכה לדברים
 הרבה. שהוא הכל מה שיש
 להנות מההרה בשלם לשמה
 זוכה גם. ועוד כי זוכה
 לקיים כל ההריג מזה אף
 אותן שא"ל לקיים כוונתו.
 ובמתו"ל (ינמות ק"ה).
 כל העוסק בחורה שולה
 כאלו הקרוב עולם וכו' :
 ויתבאר עוד זוכה לדברים
 הרבה (ע"י שפ"ח שער'
 פכ"ה) ע"פ משתחיל
 (בכרוב ל"ד). ע"פ ע"פ לא
 ראה אל"ים. ולכן יעשה
 למתה לו. כי כל מלאכה
 מעלה זוכה גיאל או חוס
 לא השיגו הסכר הגדול
 הגיו לעוסקי בחורה לשמה.
 וחס' ספק זוכה לדברים
 הרבה. כי אינם דברים
 הגונים לזכור אישיהם :
 ולא עוד אלא שכל השולט
 כלו כדאי הוא לו. כי הם
 רבע אחת הים מספק דת
 מכל השולט מע סקום
 ובזמיה היו שמים וארץ
 והפכים להיות ונהו.
 כמתחיל"ל ע"פ אם לא
 ברייה יומה וגו' חוקרה
 שמים וארץ לא שמי. וגם
 מקצוע עמי רשעי החיות
 בכלל. ובח"ש וחי עולם
 נשט בשבטו כי היות כל
 העולם הניו צמח סתון לני
 אדם הורת חמת וע"ו חי
 השולט נשט בחובו. ואי"כ
 כלומר תורה אפי' שבחורה
 נשט כל העולם מתבטל על
 ואי"כ הוא מקיים עולם
 ומלאה. (וע"י נשט החיים
 שער' פכ"ה) : ויתבאר
 עוד כפל לשון כל העולם
 כולו. ע"פ מתחיל"ל (סוכה"ל
 ט"ז) : א"ל אלכסנדריה כל
 העוסק בחורה לשמה מכל
 שולט בשמילת של מעלה
 ובפמילת של מעה שאמר

יבין תפארת ישראל יבין

בהלכה נלחם בעו"כ. ובינה הוא שיהיו מדבריו בחכמות הזמניות כמנהגות
 נחשזון התקופות ומתפארות וצדומה. ובגורם הייט שישמעו לו ג"כ להליל
 הספוק מעושהו. וכל הן כדברים שזרין השפוק במורה ללמד לבני דורו :
 (בר) היינו ה' ה' ד' ש'ל פניו (כו) היינו ה' כ' ל' לזות לנביכיו (כח) החכמה.
 וכל ג' אלו נלרכים להשפוט :

קנין תורה פרק ו אבות

ב ארבעה בכל יום ויום
בת קול יצאת כי שמי' נביא
פ' וקח' מ"ב איכה נביא
שמיטה א' ו' המנוחה שנה
פ' יום פ' :

שנוני נוסחאות

ו נ ע ש ה ב כ מ פ ק צ
החברות וכו' וכו' וכו'
פוסק, כד"ו וכו' וכו' וכו'
וכמכ"ב וכו' וכו' וכו'
וכדכ"א וכו' וכו' וכו'
שאינו פוסק וכו' וכו'
המנוחה וההוד; ככל
רבי נעשה כמעין שאינו
נפסק וכו' וכו' וכו'
והוד; לו, והוד; צנוע
ככל רבתי הוד; וכו'
שם נעשה וכו' וכו' וכו'
הגנון יפה, אולם כדור
עכ"ל, וכו', פ"ט וע'
רש"י, ואך רוח, א"ג
ושל רוח (מדרש) וע'
רש"י, וברובו כדור, כד'
ורובו כדור, וכו' וכו'
ככל רבתי, וכו' וכו'
כולם וכו' וכו' :

לקוטים

יחזיק במעוין יעשה שנים
לי שנים יעשה לי רב אמר
כלנו כנס פלונין של מעלה
ושל מטה שגמר לנטוע
שנים ולסוד ארץ, ויוני
ע"ש מ"ב חגיגה (י"ג)
ה"ר גש"א שנים נכדלו
התלה וכו' ארץ, שאמר
גדאשית גדא אלוהים את
השמים ואת הארץ, וכו'
הרץ נבראת תחלה ואחר כך
שנים שאמר ביום שש
ה' אלוהים ארץ וכו'
ופרכין קבו קרתי אהרדי.
אח"כ כדברך גדא שנים
ואח"כ ארץ וששן וכו'
ארץ ואח"כ שמים, וכו'
לכאורה דבין ג"ש וכו'
תמונה ארץ לא דקדק וכו'
קראי אהרדי וכו' וכו'
גדאשית ארץ וכו', אך
כבר כתב הרמב"ם דהשנים
דקרא ביום שנים של רשמי
השמים, והקדקו כדא לא
נקרא קדקו אלא ששית
קרא הש"ת לנדיק עש
ג"כ שנים, כג"ש וקרא
אלהים לנדיק שנים, וכו'
גדול וקדקו מ"ב גבולן
הסוד מוילנה ז"ל פ'
ע"ל כל המעשה גדאשית
והיה שמועות מן התורה
ומן הגמ'. ולפ"ו בעולם
הבריאה שנים נבראו תחלה
ואח"כ ארץ, אבל הקדקו
גדאשית ארץ והוא בעולם
השנים ארץ קדמה, וכו'
ביום ששית ארץ אלוהים ארץ
ושמים, ומהלך ג"ש וכו'
על עולם הבריאה מן המטה
לבריאה ומן המטה לנדיק
וה"ל יהוד מ"ב את אש
ברייה יומם וז"ל חוקות
שמים ארץ לא ששית, וכו'
לא רך על קבלת התורה
כ"א אף אם היה ח"ל כל
העולם כולו בעולם כדבר
מלמד התורה היה העולם
חוד ליהוד וכו'. ואמר
(שבת פ"ח), ויהי ערב ויהי
קור

בתכל ארצו וגו' כלומר שמה האמר שלא היה שמה רק כשהיה לפניו
יתברך והיה משחק לפניו ככל שם אמנם בזה העולם השכל היא גדולה
לפי משחקו בתכל ארצו וגם ששששש את בני אדם: ונתנת לו מלכות
וממשלה וחקיקו דין כנגד ג' עולמות. כנגד עולם המלאכים אמר מלכות
וכנגד עולם הגלגלים אשר הם שששש שמים
אמר וממשלה וכנגד עולם השפל אשר חקיקו
דין כמו שאמר הכתוב מלך במשפט יעמיד
ארץ: אמנם מי שמים עמו מן הדין והוא
הנקרא איש תרומות יורכנה ואלו השלש
מעלות ייעד בהם שהמע"ה כנגד עולם
המלאכים אשר הוא מלכות שאמרו אמר בני
מלכים וילוצו כנגד השמים אשר הם רמו לעולם
וכנגד הדין אשר הוא רמו לעולם השפל אמר ודיכיס כל שופטי ארץ.
ו"מ שכלל בן' מעלות זכר הנהגת עמו הנהגת בני ביתו והנהגת המדינה,
המלכות היא שיומך האדם את מי שראוי למלך והוא השכל כי אשרך ארץ
שמלךך בן חורין והמשלה בלא כנגד הנהגת אנשי ביתו שישול עליהם ויפרכס
וינהיגם כראוי וכנגד הנהגת המדינה אמר וחקיקו דין שרריך שיחקיקו
בעיניו ויספוט אותם עכ"ל: והרב ר' אפרים ז"ל כתב ר"מ אמר כל
העוסק בחורה וזכה לדברים הרבה להיות לדיק חסיד וישר ונאמן
כדמכרס לקמן. ולא עוד אלא שדי לעולם זו, נקרא ריע דכזיב ולי מה
יקרו ריעין אל, אוהב אי אוהבי אהב, ומלגשתו החורה עכ"ל: והר"ר
מתתיהו היהרי ז"ל כתב ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו מלת
די ואמר על שלמות דבר מה למה שהוא נריך ואמר כן והמלאכה היתה דים
רוצה לומר שהדברים שהביאו שנקרא מלאכה כמו בגלגלית רעהו היה זה
שלמות לכל מה שהוא הש"ת לעשות והותר יורה שאמר די לא פחות ולא
יותר וזהו פ' והיקיחו לכם צרכה עד בלי די כלומר עד שלא יאוח לכה
לומר די רוזה לומר לא פחות ולא יותר כי יותר יהיה לכם מהצרכה, וז"ל
ולא עוד כלומר לא בלבד וזכה לאוחן הדברים שהזכיר אלא שהוא באופן
מהדרגה שהשולש כמעט הוא די לו בלא פחות ולא יותר כי כל הגמולות
הרחיקות לו אם למזון אם לרפואה ומלבוש ומנוחה ולשאר דברים. קרא
ריע לפי שאינו מפריד רעיונו ממנו יתברך ואף בהשמשו בעיניו הנפשיים
במאלו ומשגל והוא מלאוץ בנהה לרעי זהו פירוש שכל עת אהוב כרעי כי
מי שהוא שגל כל המדות שוות אליו לאהוב את רעו ולעולם כל רעיוניו הם
בו ולכן איש ואשתו נקראים רעים אהובים לפי שהאיש לא יחסר רק
באשתו ולא יפחה לבו על אשה זולתה והיא גם היא לא תחסר רק בו ולא
תתן עיניה באחר ואין כן משמעות מלת חסר או שותף, ומלגשתו עושה
ויראה לרמוז שיהיו בקנין לו ולה יהיו קני המסדה ועוד שיאותו לו ולא
יחזיקוהו כיהר כי יש מתנהג בענוה והוא רמאי אבל העוסק בחורה לשמה
מלגשתו לבוש הענוה ויות לו על דרך דקק לנצחתי וילגשני, ומכשרתו
שיהיה מוכשר ומוכן להיות לדיק וכו' עכ"ל: והר"י בר שלמה ז"ל כתב
אוהב את המקום כי בלימוד התורה יכיר צורא ויאהבו אוהב את הבריות
וקשה בעיניו כשרואה בני אדם נופים מן המוכר ומלמדן ספר ומקרבן
להורה וכל זה מאהבתו אותם שהמיד שמים עגד עיניו ואהבת לרעך כמוך
משמח את המקום ע"ל אשרי שעמלו בחורה ועושה נחה רוח וילוצו יש
הש"ת הפך שיהיו כל העולם לדיקים כדכתיב מי יקר והיה לבסוד זה להם
וכתיב ישמח זה במשעו וכהך זה נאמר ויחשבו אל לבו וכו' וישמח אפך
ואמך אפך זה הקב"ה שנאמר הלא הוא אפך קק ואמך זו תורה שנאמר
כ"א לבינה תקרא, משמח את הבריות שנאמר ברכות לדיקים ישמח העם
לפי שלומדין והנהין מהחמתו, ומלגשתו ענוה בתולה ומיד שילגש לבוש
הענוה ילגש לבוש היראה כמ"ס הכתוב עקב ענוה יראת ה' ויראה מביאותו
לידי תורה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' הרי שכל מי שיש בו תורה יש
בו מדות הללו, ומכשרתו להיות לדיק זה המתהלך בחימו ואינו עושה עול.
חסיד זה העושה מעשה לפנים משורת הדין ונאמן זה שאינו מדבר כזב ולא
ימלא כזיו לבון מרמה והוא נאמן רוח נכסות סחרי החורה וכן כתוב
במשע ע"ה בגל ציור: נאמן הוא: וברלב הכז רבי ישראל ז"ל או יהיה ישר
דדק ארץ נאמן בנמון או יהיה נאמן קיים באמונתו ית' ובשחוו בו כמו

יתד החקוק נמקום נאמן. ומרתקתו מן החסא כי ליומד התורה מסיר מלג
לומדים מחצות רעות והרכורים רעים ולא יתאם כמו שא"ל אם פגע בך
מנוול זה מפסכו לבית המדרס וכו'. ועוד כי לא יבא לאכול מאכלות אסורות
וכיוצא בזה, ומקרבנו לדי ימות כי כל עסקיו יהיו צמות ושכרו וזכותו
יהיה גדול, וזותתה לו מלכות וממשלה כי
אין לך מלכות גדולה מהחורה וכן א"ל הלמודי
חכמים נקראים מלכים מאן מלכי רבני.
ומגלן לו רזי חורה דכתיב וביחא לבס
חכמה וכתוב דמילא וכל רז לא אדם
לך, ונעשה כמעין שאינו עוסק החורה
משלה (מים) מהמעין דכתיב מל
נודע מקור חכמה והוי
וארץ רוח שלא יעטום כי כעס
ושכל רוח כענין שאמרו למה
במקום נצוה אלא במקום נמוך כד
שתפיל את עצמו, ונגדלחו ומרוממו
סלסה והרוממך הכדך כי תחנקה
להבין דכיון שהבת קול זאת
היה ראו שימשו אותה כל העולם.
משל לפי שהתורה ניתנה בשר
לעסוק בה יומם ולילה א"כ כשישראל
האדם כאלו הר הורב בעצמו מכריו
תורה והעלבון הוא זה שכיון
יתברך וכמ"ס הכתוב ויהיה אללו
תנה הודק על השמים והש"ת נחה
תפארתה והסורה מנצירה בהיותה
התורה סובלת אהו כאשר בני אדם
אמנם כאשר יתעטלו ממנה ויניחו
העקב בגבולה וזו הש"ת יבצע
ואמר שכל מי שאינו עוסק בחורה
אפילו מי שעוסק במלות ואינו עוסק
יתברך והביא ראיה מן הפסוק
שעם כלומר דומה אשה יפה וברת
שחם הורב הוא בעצמו דבר חשוב
בלשפה כן האשה היפה וברת פעם
היא מספרה דקדושה שנקראת אשה
ועמשה במעשיה בקיום המלות
שעמי התורה הרי זה נקרא נמוך
אותה מלות אכסים מלומדה: וביאר
מעלבוניה של תורה והוא עול הגלות
א"י: הנה והמכתב מכתב אלוהים
כן היה מרות על הלוחות אל חקרי
אלא מי שעוסק בחורה והעטם כי לעולם
דקדושה ובהיות זה עוסק בדבר
לשלוט עליו וכל כחות החיצונים
של תורה דכתיב על מה אבדה הארץ
מי שעוסק בחורה הרי זה מתעלה
כלומר האדם אשר הוא עוסק בחורה
כאשר יעסוק האדם בנותה המתנה
ממש ועליו הכתוב אמר ואתה הדבקים
בהכרת הוא מתעלה על כל בראוי
מנהיאל נאמך לו שיעלה במות
לכם לבריות מלמל להם מיוהרת.
אדם שיכירין באים עליו ופספס
חורה שרריך להבין אף אמר פספס
עשה

תורה(ם) ונעשה כמעין המתגבר וכו' רבי יוחנן על פוסק(ל), והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבוניו(ם), ומגדלת(ל)ה, ומרוממת(ל)ה, על כל המועשים(יה): ב אמר רבי יהושע בן לוי, בכל

נודע מקור חכמה והוי
וארץ רוח שלא יעטום כי כעס
ושכל רוח כענין שאמרו למה
במקום נצוה אלא במקום נמוך כד
שתפיל את עצמו, ונגדלחו ומרוממו
סלסה והרוממך הכדך כי תחנקה
להבין דכיון שהבת קול זאת
היה ראו שימשו אותה כל העולם.
משל לפי שהתורה ניתנה בשר
לעסוק בה יומם ולילה א"כ כשישראל
האדם כאלו הר הורב בעצמו מכריו
תורה והעלבון הוא זה שכיון
יתברך וכמ"ס הכתוב ויהיה אללו
תנה הודק על השמים והש"ת נחה
תפארתה והסורה מנצירה בהיותה
התורה סובלת אהו כאשר בני אדם
אמנם כאשר יתעטלו ממנה ויניחו
העקב בגבולה וזו הש"ת יבצע
ואמר שכל מי שאינו עוסק בחורה
אפילו מי שעוסק במלות ואינו עוסק
יתברך והביא ראיה מן הפסוק
שעם כלומר דומה אשה יפה וברת
שחם הורב הוא בעצמו דבר חשוב
בלשפה כן האשה היפה וברת פעם
היא מספרה דקדושה שנקראת אשה
ועמשה במעשיה בקיום המלות
שעמי התורה הרי זה נקרא נמוך
אותה מלות אכסים מלומדה: וביאר
מעלבוניה של תורה והוא עול הגלות
א"י: הנה והמכתב מכתב אלוהים
כן היה מרות על הלוחות אל חקרי
אלא מי שעוסק בחורה והעטם כי לעולם
דקדושה ובהיות זה עוסק בדבר
לשלוט עליו וכל כחות החיצונים
של תורה דכתיב על מה אבדה הארץ
מי שעוסק בחורה הרי זה מתעלה
כלומר האדם אשר הוא עוסק בחורה
כאשר יעסוק האדם בנותה המתנה
ממש ועליו הכתוב אמר ואתה הדבקים
בהכרת הוא מתעלה על כל בראוי
מנהיאל נאמך לו שיעלה במות
לכם לבריות מלמל להם מיוהרת.
אדם שיכירין באים עליו ופספס
חורה שרריך להבין אף אמר פספס
עשה

יבין תפארת ישראל

לא יבזו פניו לפשע עוליון מ"פ בעלו, רק בנעומו יחשוב בן, כמ"ס
ויסרת משע פניו כי ירא מהביעו אל אלוהים, וב"ב בענומו יהיה ארץ
רוח לגלי לבעוס, וי"א לארך רוח היינו שאין דעוה משמחה מטובה לנכח,
שמאריך להסמגב במדכ שפחה בה, וב"ב בענומו יהיה מוחל על
על כונו, להיטיב לכל, להוכיחן ולחייביו: (לב) בנמשלתו, (לג) בנכונה
נפשו: (לד) שפחת חממה:

יבין תפארת ישראל

הם הסודות הנעצות שנחלות, וזה מטלה שקרונה לנבואה:
ל) מפי'ן חיימו חקיקים, אבל חיימו איק משופטים ורבים,
ו כ כ, הוא להיפך, אבל בו יהיה בהשפעתו ב' לפיכתיא, שכל
דכניו ועניניו יהיו כפולים בנעומו ונחמו: (לא) שכל המעלות הגופניות
והרוחניות שמה, אפ"ס לא יהא גם בלבם בעונן, אלא יהיה כו כו, לפחות
מע"ש עלו לה' או לאדם הכל בהסמך, בה שיתענון בדרכי ה' ונחמתי,
קטק

שפספס לא ימלא וברי אין אדם לדיק בדרך אשר יעשה טוב ולא יחסא. ועוד חיד אמר אם לא מלא יתלה בביטול תורה ובי אחר שיש בו עון ביטול תורה קרי ליה לא מלא וברי אין לך עון גדול מזה. ואפשר שיבין זה עם מה שא"ל אין בעל הרהמים סיגע בפסחות תחלה אלא בתחלה בממונו אח"כ בבניו אח"כ בגופו והעל יסורי ליובו על כן אמר אם רואה אדם שיסורין באין עליו כלומר שרואה שנשחטה בו הסדר הוא ותקף בראשונה בלא יסורין עליו ועל נופו או יפספס במעשיו לפי שכיון שהס"ח סינה בו הסדר אשר בו מנהיג ומייסד את כל השולם מוכחה מלפא שגם הוא סינה את מעשיו מקדר הטולם וחסא ליה עון משונה רע ויחיד ולכן יפספס במעשיו ויחזור בתשובה ואם שפספס ולא מלא עון כשנתן זה או יתלה בביטול תורה כי הוא עון פלילי וראוי שינחמו עליו קדרי בראשית ישרע מן הפסחות תחלה ולרמוז לזה אמר בכאן מלת להם לבריות כלומר שהקף מחיל הפורעניות בהם ונגזפו זה כפדת עלבונם של תורה למי שאינו עוסק בה מסכים למ"ש ז"ל כי רואה אדם שיסורין באין עליו וכו' יתלה בביטול תורה וכו' כמו שאמר: ואפשר שד לפרש שאמר אזי להם לבריות מעלונם של תורה כלומר מן העלובן שיקבלו מן החירה לעולם הבא ואזי לה לאוהב בוסה אזי לה לאוהב כלמה כי הם בעולם הנשמות הוא העלובן האמיתי ויפרש אופן העלובן והוא שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא מופרד ועל כן כשמת אינו מניחים אותו ליכנס בשיבה של מעלה רק יושב מחוץ למתה שחיה רואה ומתאווה וביאר הראיה מן הכתוב שנאמר מוס וכו' אזה יפה וסרת פעם והוא כמו שביארנו בדרך הא'. ואמר עוד ואומר והלוחות מעשה אלהים המה וכו' כלומר ולא עוד אלא שמלבד העלובן הטוב הוא מאבד ממונו הטובה הוהת שנאמר והלוחות מעשה אלהים המה וכו' אל תקרי חרות אלא חירות ללמדך שאין לך בן חורין אלא העוסק בתורה כלומר כי העסק בתורה הוא נקרא בן חורין לפי שאז אין הכשמה משועבדת אל הגוף כלל כי אינו עוסק בדברים חומריים הנריכים אל החומר הגופני רק עוסק בדברי תורה אשר הם דברים רוחניים ונסו של אדם מתאוה אליהם ואף אם כשעוסק בדת הוא משעבד החומר אל הכשמה שעבודו הוא מירוחו כי עזרך חומר ומקרב אותו אל השמה בצופן כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כי מי שהוא נכבד להן ועסק בתורה הגוף אין לו משועבד עבד כזה כי משעבד הכשמה אל הגוף ויכבד אותה ויענה: גם אפשר שאמר שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וזה כי כל אדם הוא משועבד אל מוגות הוה החומריים אשר הם לורך הגוף ומגלתים ימות וכיון שהוא משועבד אליהם אינו נקרא בן חורין לא כן העוסק בתורה כי אינו משועבד אל המוגות לא החכמה תחיה אותו וכן מנינו במשה רבינו ע"ה כשעלה למרום להם לא אכל ומים לא שסה, וביאר הענין שאין אפשר שהעוסק בתורה אינו משועבד אל המוגות כי כפי הכשמה ימות באין מוון על זה אמר שגוף העוסק בתורה אינו נשאר בחומריותו ועביותו כדי שיהיה משועבד אל המוון רק הרי זה מתעלה ומזדק כזוכית לבנה עד שלא ישתעבד אל מוון חומרי וז"ל שכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר וממנה גו': ואפשר עוד לפרש שאמר אזי להם לבריות מעלונם

יום ויום בת קול ויצאת מזה הורבליה ומכרית ואומרת. אוי להם לבריות מעלבוניה של תורהלי. שכל מי שאינו עוסק בתורהלי נקרא נוזףלה. שנאמר נזם זהב באף חזירלה אשה יפה וסרת מעשם. ואומרא. והלוחות מעשה

של תורה והתנא בעלמו פירש מה הוא עלבון התורה ואמר שכל מי שאינו עוסק בתורה תדיר כלומר יום ויליה נקרא נוזף וכיון שהוא כנוזף ומנודה להס"ח אם כן גם התורה אשר בקרבנו ובתוך משיו כביכול יש לה פנס מזה כענין ובקרב כסילים חודש ואין לך עלבון לתורה גדול מזה והביא ראיה אף נקרא נוזף שנאמר מוס וכו' בצף חזיר כי כמו שהמס זהב אף אם הוא חשוב אינו מיסה את החזיר אלא אדרבה הוא פוגם את הנזם ואין הנזם מיסה אותו והוא מאוס כמו שהיה כן זה האדם הוא נוזף אל"פ שהתורה מוס זהב בתוכו כי הוא כלמיון הנזם והב בצף החזיר וכן היא אשה יפה וסרת מעש. ולפי שמה יובן שהתורה היא משועבדת אליו כיון שיש לה עלבון בהיות הוא נוזף לזה תיזן ואמר שאם אני קורא את זה עלבון התורה הוא כדי להפריע מן האדם אמנם לפי האמת אינו מתדבק מזה העלובן לתורה כלל כי אין התורה משועבדת לנוף אל"פ שהיא חקוקה על לוח לבו שהרי אומר הכתוב והלוחות מעשה אלהים המה והמתכת אשר היה כתוב עליהם מתכת אלהים הוא ועם כל זה היה הכתב חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות. ויובן במה שכתב לב אבות בהם מהר"ם ז"ל שח"ל הכניסו שהיה ראוי שיאמר חרות בלוחות כי החקוקה הוא בלוח עזמו ולא על הלוח ולכן מעשם זה אמרו אל תקרי כלומר שהחקוקה לא היחה משועבדת אל הלוח עד שבהפסד הלוח תפסד היא כמו שהיא דרך כל חקוקה רק היחה בת חורין כי הלוח תקיים בהתקיים החקוקה ע"ל אמרם ראה אלוהות פרחות בלחור ואלוהות כעלו מאל"ה ודבריו פי חסם כן גם מאל"ה סאך לו כפסד הוהר פרתת יתרו כתב ז"ל מי כתוב בלוחות על הלוחות כתוב עכ"ל. מראה מוס נ"כ שאין התורה משועבדת לאדם אשר היא חקוקה בחור לבו כדי שיהיה לתורה עלבון בהיות האדם נוזף ואין לה עלבון בעולם אלא בדרך מקרה כדי להעניש לאדם על זה וז"ל אזי להם לבריות מעלונם של תורה לא מפני שמה יש נגיפה כלל בכבוד התורה. ולא די שאין התורה משועבדת לו אלא אדרבה הוא נקרא בן חורין כביכול וראה מן הלוחות כי כשהיו הלוחות בהם לא היו האלוהות משועבדות אל הנושא כי הם היו נושאים את נושאים אמנם כאשר פרחו האלוהות אז היו הלוחות משועבדים לנושא אשר ישא אותם על ידיו ולכן תקף נפלו מאל"ה ולא די שהוא בן חורין רק שהוא מתעלה על אחריים וז"ל וממנה נתלאל גו': ואפשר עוד לומר כי מתעלה השמיענו שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף כללו הוא מתודה ומנבל ממנו ויבדק מהיוהו רואה פני שכינה ולא תחשוב כי די לו בעונת זה והוא בן חורין ואם לא ייטיבו לו ג"כ לא ירשו ולא ישיחיו על כן השמיענו עוד כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שאם אינו עוסק בתורה אף גם זאת הוא משועבד אל הקליפות ואל החימונים כי הא בזה תלוי ואם כאשר יראו החימונים שהוא נוזף אז תקף משועבדים בו לעשות בו כרונס ואם תחשוב שהעוסק בתורה אין לו רק סילוק זיפה והעדר השעבוד והוא הדרתה הנקו ולא הבחא התועלת ע"כ אמר שאינו כן רק כל העוסק בתורה ה"ו מתעלה על כל הברואים שנאמר וממנה נתלאל גו': ואפשר עוד לומר וכוה ידויק ויובן מ"ש מלת תדיר כי מי הוא זה ואיזהו אשר יוכל לעסוק בה תדיר ולא יבנות כלל אמנם בהיות שהכתוב אמר והגית בו יומם ויליה כל הדברים החומריים שעושה האדם להנאת נופו וחומריו הוא

ב שאינו עוסק בחורח נקרא נוזף. כמתחייב...בתלמוד תורה. וכל שכלל דבתי (ושם מי שאינו תדיר.); בתהומה בפסוק והלוחות כו' ובשמי"ח פ"א...נוף להקב"ח; דגמי' כלל דבתי...הרי זה נוזף

לקוטים

נוזף יום השני ויכולו השנים והאזן וגו'. הכלי הפנה הקב"ה וכו' ואל לאו אני מחירי החכם להוה וכוה. וידוע כי תורה וכוה אינו כליון גמור לכל הברואים. כי תורה וכוהו היה הארץ הברואה כ"ש והאזן ביהיה הוה וכוה וכבר ביהיה ארץ וכוה אמר הברואה קודם עשיה. והיטע מביטוי זה הגמלי היה שיחור לתורה וכוה היינו שיתבטל עולם השנים אבל לא מה שלמעלה. ור' אלכסנדרים הביא ראיה מפסוק שלום יעשה לי. וזהו בעולם השנים. והביא ראיה אף לעולם הברואה. שנאמר לנעוה שמים וליסוד ארץ וגו'. וכוה בברואה דשמים קודם לארץ ככל"ל. דוס ג"כ הלוי בתורה. וכן בפסוק חקוקה שמים והאזן וכן בפסוק ויכולו השנים והאזן דמה יק' הגמי' הארץ לאמר שמים קודם לארץ וכוה בברואה ג"כ. וזהו אמר התנא כל העולם כולו ר"ל גם העליון: נקרא רע אהוב. כיון שהוא הקיים עשה בעסק הוריו כל העולמות וכביכול עשה שואף לומר בברואה וממ"ש במדרש דמיהדך דעוה. רעיהי דעולמי שקלו תורתי כו' (פס"ח ש"ד פ"א ה'): נקרא רע אהוב. כי עיקר כוה הם הוא נאבד ג"כ כי לא די מנה שפאלס אוהב אז הקב"ה כ"א לך להיחל גמם אהבה. היינו שימור מזהו וילך דברי ה' למען יאבסו. אבל אם אינו מקיים כלל אשר נאווה ה' אף אם הוא אוהב כלבו את ה' כיון שיש נאבד מזה ה' אין זה כלום. וכמתר"ל (פסחים פ"ג). או סיחיי בעיניו כמותא שלום ככלה שנתלפת שלמה ביות חמיה ודוופה ליק' לבדי שבתה בבית אביה. כי במה שתתעלה שפאלס איהם שלמים אשה ולאובת אותה אין זו שלימות לא כיכ כי אפשר מתחת שם טוביה מאוד ליק' אוהבת ראה. וזי יתשכ לה למעלה. ויבאר קר אם היא אוהבת שם אוהבים איהם ומדת שנתה עוד כי הנה בברכה ויורסין נאמר שנת השמת רעים האובסו היינו שכל אחד יהיה נאבד מזה. וידוע מ"ש במשלי (מ"ה). ודוע רבנן מניח רעו. והאם וכו' רק ברעים סתם. וכל ברעים

לעלנו בהשפחות: (ב) האדם הלם כחשה שאין לה רק מה שיון לה בעלה. ויושר מזה, חלשים הם ישראל, סיהרס לית לה מדגרתה כלום, דכל מקריותם הלוי כשהגמיו יו'. ויושר מזה חלשים הם סת"ה, כח"ש דמה"ק נקרא מושה שמתעב כמו של אדם [כשדריני ל"ו ב']. וכו"ב אמרו, אליהם יאשים אקרא, אלה מ"ה שזוהין לשים חשנות [ומה ל"פ א"ל]. לכן באיפרי הקב"ה ח"ו השתחו הפרעית מהם, א"ל שימיכו להם בעולתם, וכן ראוי להם, מדהן כחשה יסם כחם שכל שחננס ה'. אבל השכל שלהם הוא בני פעם רעיה, מדליחן שמתחשין בו כראוי. ודוגמתו הוא כחחשה סיפה שמתעב ענבלת נהן לה תשעוין אכל מדהא קובלת אינה שומרת כראוי, היא נערת מנעלה, כמו שנושעין לחזיר הנוצר באשפה, עם עננת זהב שכתובתו. וכ"כ יעשו משמים בני שחננסו משמים בשכל וכלל דק, ואשפ"ל ילך מועה, והרע שיקרא לו היא בערבה להקילו משנת חולתו, כעובד היספאלים שניחם סרופה על אכר מת לבער בו רוח חיים. וכ"כ לא התעלה אשר שתי במצרים, שהיה לעונם לא חשים עליך. רק כסורין הוא לבעבור כי אי 7' רופאך להבריחך: (מא) וז"ל לא הספיד עי"ל דפחדה בהפקרה מוח ליה ליות בן חורין ולא יערכו למשך שמיד בעול קוסב על סה"ק לעסקין הוא

יבין תפארת ישראל יבין

לח) אמרו הסנעיים בספרי [יעאגראפיע] שגם עכשו סניב להר סיני נמשע באייר שמתעל להר תמיד קול הנדס כעין קול רעם דברים ואין מנין. וזה דבר פלא. ולפע"ד נלמה רמו יב"ל, שהקילות בשמשים עם יתנו רמו להלס להזכירו מתן תורה. וכי פכשו ירסם על הדור כל שארין עברין אוסה לעשר מלותיה כראוי. וזהו הקול הקטן החזור מקול הגדול שנשמע אז ביום הקבל בעת מתן תורה. וזהו כן קול דקאמר הכל, ר"ל קול שגול מקול אחר: (ל) ר"ל אל חתמה שהנפשות נמשחם הקודמת כל הטוגות האלה לפוסק במורה, והרי אנהא רואים הדור כל שארין עברין אוסה לעשר מלותיה כראוי. וזהו ח"ה, הוא מפני עלבון החינה, שלא פתלו בה כראוי: (לז) כראוי: (לח) ר"ל מונער הוא תלמידי שבתים. והעברה הוא האוי, הדבר שאינו של גייתה שקרה לו מה', בזה גמס ה', ויהיונו של שאינו טיהג כראוי. ונ"ל דאז כ"ל דקרא חבני אדם בשם הוי"ו. פ"ו קאמר ריב"ל, כל אוי שיקרה ללומדיה קריאה נגיפה שיקרא לו חשמים להפחית חשמו וחלומו, כמ"ש כאשר ייכר וגו' כדי שייטיב א"ע: (למ) הכזם הוא כה השכל שהגו ה' להאדם. וכשיתחמם בו לדברים בוים, הרי הוא חזיר הטוב, המתחמם בזמם שפאלו

הרי זה מקבל... מן היתר... מן היתר... מן היתר...

שנויי נוסחאות... ו מ נ ח ל י א ר ב כ מ ו ת... ו מ ח ל י א ר ב כ מ ו ת...

לקוימים... נבראו רק בשביל... ומאמיה ובעמחיל... והנה קב"ה...

אינם עוסקים בתורה... נקרא הר חורב ע"כ... ור"ם אלשקר ז"ל... ונאחז וכו'...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

תדיר, הרי זה מתעלה... נחליאל ומונהליאל... פרק אחד... צריך לנהוג בו כבוד... מלך (ישראלי) שלא למד מאחיזתופל אלא שני...

יבין

תפארת ישראל

יבין

האמיתית ולא כשחלמו... ופי"ו יתפלה טוב... ופי"ו יתפלה טוב... ופי"ו יתפלה טוב...

אשר סיימה לטהרו או לתמוא ואחרון הציאים... והכל כי ראה להורגו כי אלה החכמים אשר...

או דבור אחר. אפילו אות אהת. על אהת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה.

שאל כל דברי הכריחה היו נאמרם בלשון נסתר... פת צמלה לאכול ומים במשורה לשתות...

ואין כבוד אלא תורה. ואין כבוד אלא תורה... קנין תורה. ואין כבוד אלא תורה...

בשלהי הנבדלים וזאת התורה אשר הם משה חקרת ודורשת צבורא עולם... אלהי האלילים ואלוהי האדונים א"כ היא עולה על כל התכמות ואל אשהי...

כל זה אזה הוא העושה כי או אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא... ולי נראה לדמות התנא הוא לפי שלכעמים מתכבד...

ואם לא יספיק בזה הכבוד... ואם לא יספיק בזה הכבוד... ואם לא יספיק בזה הכבוד...

לוקמים... ואם לא יספיק בזה הכבוד... ואם לא יספיק בזה הכבוד...

יבין תפארת ישראל יבין... מרכותיהם התורה שנקראה טוב, וכיון שזכו מרכותיהם דבר שפוסה להם...

קנין תורה פרק ו אבות

ה גדולה תורה יותר מן הכהונה... שהמלכות נקנית בלא מעלות... וזו היא חשיבותה של התורה.

שנויי נוסחאות
ה ו ש ה מ ל ב ו ת (נקיטה). דג"ל ליהא וכן ליהא בבלה רבתי וגם בסמוך.

באורי הגר"א

פ"ו ה גדולה תורה
יותר מן הכהונה וכן המלכות שהמלכות נקנית בכלשים מעלות והכהונה בכ"ד. הנה ה' מעלות של המלכות מפורשים בקרא (שמואל א' ח'). ו' לו ה'. א'. אשר ימלך עליכם: ג'. אה בניכם יקח: ג'. וכן לו מרכבתו: ג'. ופדיו: ג'. וזרעו לפני מרכבתו: ו'. ולשם לו שרי ארבים: ו'. וביי חמשים: ח'. ולחרום חריבו: ט'. ולקאר קצו: י'. ולעשות כלי מלחמה: י"א. ועני כבו: י"ב. ואת עבדיו: י"ג. יקח: י"ג. לרקחות: י"ד. ולעמדות: ט"ו. ולאלוה: ט"ז. ואת שוהיבם: י"ז. ואת כרמיכם: י"ח. ואת יתיבכם העובים: י"ט. וכן לעבדיו: כ'. וזרעכם: כ"א. וכרמיכם יישור: כ"ב. ואת לסיבוי: כ"ג. ועבדיו: כ"ד. ואת עבדיכם: כ"ה. ואת שפוחיכם: כ"ז. ואת חבויכם העובים: כ"ח. ואת חבויכם יקח: כ"ח. ואת למלכתו: כ"ט. ואת יעשר: ל'. ואתם יהיו לו לעבדים: ס"ב. ואת מעלות בנותי החסרותי כהנתיקן דבסדרין וללו כן. א'. המלך לא דין: ב'. ולא דין אהו: ג'. ולא עשיר: ד'. ולא משרדן: ה'. ולא חולין: ו'. ולא חולין לאשתי: ז'. ולא מייבמין לאשתי: ח'. ולא נשתיין לאמנותו: ט'. מת לו מת איתו יורא כו'. וכתבתי אתו כו'. והוא מיבס על הדגש: י"ב. ומוליא למלחמה הכשות ע"ס כ"ד. של שבטים ואחד: י"ג. ושורן לעשות לו דרך ש"י: י"ד. דרך המלך אין לו שיעור: ט"ו. וכל העם כחן וטהיין לפניו: ט"ז. והוא טעם חלק כה"ל: י"ח. לא ירנה לו נשים כו'.

לקיובים

הכתיבה. ועכשיו שגרה יפסם נעשין. כ"ל הנה בא בשכרו ע"י מעשיו והבאה דכפול לא יכלא עוד. וזמן בנה עשין כ"ו. שניך האדם לחמיק עמו ככל וכלו עשין נבדל והימים הרבתיים קלם היו רחוק לעמוד בעתה.

גדולה לעמק על הכהנת המושל להנדיל ממון וקנינים וכמו שאמר וינדל האיש וילך הלך ונדל. ועל הכהנת הכבוד אמר ואל תחמוד כבוד וכו'. ועל הכהנת הערב אמר ולא תתאוה וכו'. וכנגד הערב אמר שאלתך וכו'. ועל הכבוד אמר וכהךך. ועל המושל אמר ואלמן הוא וכו'. כלומר שכהנת העוב מצי הכל בשלמות עכ"ל:

ה צריך להנין אמאי בתורה נקט דברים ומלכות וככהונה מעלות כי גדולי הכהונה של מעלות שהוכיח במלכות הוא נמשך אל הכהונה ג"כ.

וענין הוא כי רצה להודיענו גדול מעלת התורה על המלכות ועל הכהונה בשני פנים. הא' צמנין ובכמות הדברים שהתורה היא צמ"ח דברים והמלכות בשלשים והכהונה בכ"ד. ואף גם זאת שנית באיכותו כי המלכות והכהונה היא צמעות והתורה בדברים. והכוונה שהמעלות של המלכות הם מפורשים בצרייתא מאי יניחו ואמר כסף וזהב נשים ועבדים שפחה ביום כרמיים נות ופרסים וכיו"ל כללו מונה והו"ך עד ל' והלו הם נקראים מעלות כי הם דברים של מעלה שררה וחשיבות והם כולם דברים חלוציים מן ומנפם האדם ולא קנאם בהשתללותו והריוחו כי הם דברים והוא כולם וכן כולם אפי' ירשם מלכו הרי שבו השלשים מעלות של המלכות עם היות כי לא כמו פונס ידו עשה לו את החיל הזה. לא כן התורה כי א"ס מעלות חלוציות רק הם דברים שהיא קנאם קנין גמור בפסול ולא קנאם מעלות כי אדרבה כולם הם הכניעה ופחות כמו שאמר באימה בתורא בעמוד וכו' הרי בזה רמז גדולה שיהי שם התורה על המלכות ועל הכהונה כי כן המלכה היא איכות כל הדברים של הכהונה הם גם כן מעלות חלוציות שיהיו לכסיהם לא שגלהם הכהן בהשתללותו והריוחו וכבר מצינו אהרן בצרייתא שהם עשרה במקדש ועשרה בנבולין וארבעה בירושלים. עשרה במקדש הטהר אהרן וצחי בלמי לבור חמלת העוף וכו'. ועשרה בנבולין הרומה הרומת מעשר חלה וכו' הרי שכלם הם מעלות ומתנות נחומים נחומים לכהן ולבניו לא דברים נקנים לכל כהן וכהן בהשתללותו. והתחיל לפרש אותה אחת לאחת. האחד בלמוד כלומר ביותו ליעד לעולם כי איזה חכם הלמד מכל האדם ולעולם מתבחי את עמו שהוא חר הרושק לעולם ללמוד יותר וכו' יגיע מעלת התורה לפי שיעולם הוא זמא נמים. גם אפשר שרמזו על ענין הלמוד שהוא להקשות קשות והיותו כדי להביי המטיות. גם אפשר שרמזו באומרו בלמוד כי לא יהיה לו עסק אחר רק ללמוד התורה אמנם אם ירצה לאחוז בזה ובוה ולעסוק בכחורה וללמוד לא יקנה קנין התורה. כ"כ בשמיטת האין כלומר שיטה אהו לדברי רבותיו ואם יאסם אהו מלשמות קול מוריו אפי' שעה אחת אפשר כי באותה השעה יאבדה ממנו מרגליה טובה. גם אפשר שרמזו לאדם שאין התורה נקנית רק בשמיטת האהן כלומר בזה ששמע מרבו אמנם אם לא שמע באותו הענין שוב דבר אינו רשאי לומר מרעו כלום כמו שמינו בספר הוהר פעמים רבות דקאמר לא שמינא ולא אימא ועל כן בהירור על שמיטת האהן כי מבלחה אי אפשר לו לומר שום דבר רק על מה שלא שמע יאמר לא שמיטת. ה' היא עריכות שפחים כי כל מה שלמד דריך שיחור עליו המיד ויוליא הדברים שפתיים וכמ"ל ו"ל כי חיים הם למוציאם למוציאיהם בפה. ואמר בעריכת שפחים ולא אמר בהולאת שפחים כלשנא דקרא לרמזו כי לא די בזה שיציאם בפיו פסם או שפחים רק דריך שיחור אותו פעמים רבות עד שהיה ערוכה בפיו ובשפתיו וכן מצינו במס' כתובות בפרק נערה דקאמר תא מניה ארבעין זמנין דמיני ליה כמאן דמנחא ליה בכיפיה. גם אפשר שרמזו שכאשר יחזור הדברים על פה לא יחזור אותם שמהירור ובלול רק יערוך ויבדל כל חלקיו כל חלקו והלוקה נבמקוה וסדרה וכו' דבר דבור על אשניו וזה לבון עריכה כמאן ערוך לפניו. גם אפשר שרצה לרמזו גדול ההתמדה בחזרת למודו וזהו לא אמר בהולאה בפה כלשנא דקרא למוציאיהם בפה לפי שבה יש חמשה מוצאות הגרון החך הלשון השיניים השפחים וכאשר יחזור האדם בקול רם יורגו לשון כל חמשה מוצאות שגפה על ידי חיחוק והיותו ולפי שפעמים ימלא האדם בין אגיס או במקום אחר לא יוכל לחזור בקול רם ומכל מקום אין ראוי שיביא יושב ובשל לכן אמר שיחור בעריכת שפחים כלומר בלחם כי רחשו מרחץ שפוחיה בלחם ואף אם לא יוכר רק מוצא ועגוע השפחים לבד כמו שאמר בחנה רק שפתייה נעוה וקולה לא ישמע עם כל זה יהיו שפתיו נעוה ובהתמדה גדולה כו בחזרת למודו ויקיים צדו. ה' בנות הלכ בשלמות הלכ כי הכל א"ל הודיענו כי כאשר יחזור למודו. על פה שלא יהיה בלא הננת הדברים

(*) לא סדן ע"ס פסוק מעלותיך כי אם על פי ערן, וכמו שפירש במ"ג דפ"ד לעיל בספ'.

כמותה אגשים מלומדה כי אז ישחנה ממנו במהרה אלא יערוך אותו על שפתיו בנות הלכ ובשלמות הלכ ויבין בהנהגה הדברים אשר הוא מוציא מחוך פיו. ואל זה כיון מה שאמר הכהונ כי קרוב אליך הדבר מלך בפיך ובלבבך וכו' כלומר תדע אימתי קרוב אליך הדבר כמאן דמנחה בכיפתיה כאשר תחזור בפיך ובלבבך כלומר שיש עם עריכת שפחים וכו' הנהגה הלכ כי עריכת שפחים בלא כוונת הלכ אינה שוא לו.

מן הכהונה ומן המלכות בשלשים מעלותיהם.

וכיון בנות הלכ ישכיל את פיהו במה שהוא קורא על פה כי הנה שלוח הלכ וגם הלכ הנוכר על שפתיו של האדם יוסף לקח כי כאשר היה עריכת שפתיו בנות הלכ או על שפתיו יוסף לקח שיהיה לוקח על פה על שפתיו יותר וזהו הלא ועל זה סמך החנא אל עריכת שפחים כוונת הלכ ושלכות הלכ כי הולך דבר אחד. ה' בלמה כלומר שיהיה אימת רבו עליו. וגם שיהיה אימת השכינה עליו כי השכינה היא שם כמו שמינו שם שושיבין ושוקקים בתורה שכינה שרויה בימיה וכו' מין אפי' אחד שזאמר וכו' באופן שיוון שהוא עומד לפני השכינה דריך שיהיה עומד באימה ובשכר זה מחלנין לו ריו תורה. ה' בעטו שניך שיהיה עמו מכל האדם אשר על פה האלמה. משה שיתנה תורה על ידו לפי שיהיה עמו מכל האדם אשר על פה האלמה. ועוד שבהיותו שפל רוח ילמוד מכל אדם אפי' ממי שהוא קטן הערך כמ"ס מכל מלמדו השלתי. ה' ציראה בלא היא יראת שמים כי כן שנינו כל ישראל תחלו קודמת לתבנתו חכמתו מתקיימת וכן תבונ רחשית הכמה יראת ה'. ואפשר שרצה לומר שגם עם הטובה שחתף היראה כלומר כי הוא ענו ופפל בפני כל אדם ביות יראת כל אדם על פהו בחושינו כי כל אדם הוא תבונ ממנו. אמנם מי שהוא ענו בחושינו הוא ממתת חסידות אמנם לפי האמת הוא מעלה דעתו שהוא תבונ מהם וזו אינה עניו גמורה. ה' בשמחה שאם אינו לומד בשמחה והחורה היא עליו למורה סוף סוף יפרוש מן הלימוד וילאה נשוא אמנם כאשר ילמד בשמחה ובציריים או באהבתה יבנה חמיד והחורה והשמחה אחים הם ולא יתפרדו כי סקודי ה' יסרים משמחי לב, ועוד שהיא בעלמה היתה עשועיו של הק"ה כמ"ס ואיזה שששועים יום יום שמתקן לפניו בכל עת וכיון ששחוק עשה לה אלהים אינה שורה בנקים עבנות אלא בנקים שמתה. ה' ה' והי' והי"א אלה הם, בשמות חכמים. דקדוק חכמים. כלשיל תלמידים. הכוונה כי האדם יושלם בלימוד החורה על ידי שלשה אלה הוא הם רבותיו וחביריו ותלמידיו ובמאמרם ו"ל הרבה לומדי מרבותיו ויותר מחבירי ותלמידיו יותר מכלם. וכנגד חלוקת רבותיו אמר שישמח חכמים כי לריך שילמד מן הרב וזה לא דריך ערלי אלא דריך קבע ולה נקם בשמחה חכמים לבורות שיהיה בקבע ביות הרב לבחמו לא ימוש מתוך האלה כי אפי' בעת שמשמחו הוא לומד ממנו שאפי' שיהתן של תלמידי חכמים לריכה לימוד ועל זה אמרו גדולה שמושה יותר מלמודה לפי ששמיטת ימלאו שיהיו לימוד ושימוש. וביותו כי יותר לומד האדם מחביריו ממה שלומד מרבותיו וכמאמרם ו"ל באימור ויותר מחבירי אפשר שזה רמז לנו בדאן באומרו בנחרי דקדוקים יבנה דקדוק כי ע"ל דקדוק מהחברים הוא לומד לדקדק בחורה דקדוקים יבנה וגם אמרו ו"ל ומתלמידי יותר מכל שיהיה דקק בהלמידים לישא דלפול כי הפלפל אין למעלה הימנו צלמוד התורה כי משיג להיות מחודד ומפולפל כמו הפלפל הוא חד עד מאד כן הפלפל הוא על ידי חידוד ועל ידי הפלפל מתבאר האמת והוא יותר מדקדוק על כן נקט בתלמידים לפול כי תלמידי יותר מכלם. וגם אפשר לפי שאמר יתעסקו החברים דכרי תורה דקדוק מעט שמדקדק החבר הם מובנים דכרי לחבירי באין אומר ואין דברים אמנם התלמידים אשר עדיין לריך להם כדי להנינם להלכה לפלפל להם ולהקשות בהיותו והקשות כדי שיבינו. על כן נקט בתלמידים לבון לפול ובחברים דקדוק. ה"ב ציבוס הכוונה שאם ישאלו ממנו שום שאלה לא ישיב במהרה עד שיהיישב דבר במיתון רב כי הוא עמוק עמוק מי ימלאו אם לא ציבוס רב על דרך היו מחושים דין. ואית דגריס ציביבו והענין הוא כי מי שאינו לומד ציביבה לא ירד לשמקת של הלכה ולא יבין בהלכה לא תהביר ותחלן כי אם בלומדו ציביבה וכמאמר הנהא זרבה שיהיה מרבה חכמה. ה"ג במקרא במשנה כלומר שניך שיהיה בקי בהן כי המקרא והמשנה הם היסוד אשר ביה הלמוד נכון עליהם ואין יוכל לבנות היות מכלי יסוד. על כן אמר שאין התורה נקנית אלא שיהיה בקי במקרא ובמשנה. ה"ד בסברה כי לריך שיהיה את עלמו ממחשבות והרהורים רעים ומצינו כי כאשר אמרו

יבין תפארת ישראל יבין (כו) מעלות גמורות שהמלך נעלה בשם משאל השם, ל' הם [ושלן מניין כ"ב דכסידרין מן משנה ג' כד סוף הפרק, ועי' ערוך ערך מלך]

קנין תורה פרק ו אבות

כמעט דרך ארץ. ע"י חפץ
לפי יומא דף ק"ה ע"ב
שנתיבארה את התוכחות.
כ"י מ"ל ר"ל ע"ב

שנינו בנחמה
שמה בהוראה והנושא
בעול עם הבירוי וסברתי
לכו' ופעמיו על האמת
ופעמיו ע"ש ומחייב
בהלמודי... והלובר ע"מ
ללמד... החכם את רבו
והמבוין שפועתו והאמר
דבר בשם אומריו שכל
האומר... ככלה נתיב
במ"ח דברים בשיטה
בפרא בדרך ארץ
בפיעט שינה בפיעט
שיח בפיעט שחוק בפיעט
הענות בפיעט ד"א בארץ
אפי"ו לב טוב באומות
חכמים ובקבלת היסורין
בהלמוד בשמיעת און
בעריכת שפתים בבית
הלב בשכלות הלב
בקמה בייאה בחכמה
בעניה בשמש החכום
ובדקדוק בהריוס בפלול
התלמודים המכיר את
מקומו השטח בחלקו
העושה סיני לדבריו ואין
מחויב טובה לעצמו
ואוהב את המקום אוהב
את התוכחות אוהב את
הצדיק אוהב את
הישרים מתרחק מן
השבור ולא דורף את
הכבוד... ולא שפח
בהוראה הנושא בעול עם
באורי הגר"א

כי לאדם שתי לבנות לב טוב ולב רע כמו שאמרנו ז"ל בכל לבבך בני
ישרך גינה הטוב וגינה הרע ולכן ישרך האדם שיסיר ויגבר לבב רע מחובו
ואו הנות התורה בחובו כי בלב נכון תחנה חכמה כמו שאמר הכתוב כי
ישרים דרכי ה' וזך קום ילכו עם ופושעים יכשלו עם: ואפשר לפרש לב
טוב על השכל כי השכל נקרא לב לסיבה כי
שם ביתו וזהו שם המריפות ודקות השכל
היא גורה נורה מן השמים שכן נזורים על
הטיסה ארבעים יום קודם יצירת הולד החם
או עפע ומי שגדור עליו שיהיה עפע לרוב
השפיעים אי אפשר שיקנה קנין תורה בשלמות
ע"כ אמר שהתורה נקנית בשכל טוב שהקנו
לו מן השמים. הכ"י באמונת החכמים כלומר
שימין כלל מה שיאמרנו רז"ל כאלו יתנו
למשה מסיני ועל זה נאמר לא תחור מן
הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל שכל לא יאמין
אף דברך אחד לא יתנלו לו רזי תורה כי

**תענוג. במיעוט שחוקים). במיעוט דרך
ארץ(י). בארך אפי"ס(י). בלב מובי"ס(י). באמונת
חכמים(י). ובקבלת היסורין(י): ן המכיר את
מקומו(י). והשמה בחלקו(י). והעושה סיני
לדבריו(י). ואינו מחויב טובה לעצמו(י).
אוהב את המקום. אוהב את
הבריות(י). אוהב את הצדיקים(י). אוהב את
התוכחות(י). אוהב את המישרים(י). מתרחק**

לדבריו מתעב כי עושה סיני דבריו ושומר פיו ולשונו ונותר בשיחה
מנדבור ואינו מדבר רק על זך הברכה. גם אפשר שרמזו בענין לימוד
התורה כי הוא עושה סיני לדבריו ובמפלגא ממנו אל ידרוש כדי שלא יהיה
כאוחו שהנין ופנע בו או כאוחו שהנין ומח ע"כ אחר שהסיני כל האפשרי
חוקו להסיני יעשה סיני לעצמו יאמר עד פה תבא ולא הוסיף. וכמוך לזה
הדבר. הכ"ח והוא אינו מחויב טובה לעצמו כלומר כי אפי"ו שהסיני בהכמה
כל מה שהוא חקק האלוהי להסיני אינו מחויב טובה לעצמו על דרך אם
למדת תורה הרבה אל תחויב טובה לעצמו וכו': ואפשר שרמזו לומר
שאינו מחויב טובה לעצמו כלומר שכל טובה שהוא עושה אינו מחויב אותה
לעצמו כאלו הוא העושה אותה כי יודע האמנה שאלמלא הקב"ה עוורו לא
יהיה הוא יכול לנכות את ישרו כי יצר לב האדם רע מנעוריו. וגם אפשר
שרמזו לומר שאינו מחויב ולוקח הטובה לעצמו ולא לחניו רק הבורר היציב
עליו כגוף כדכתיב והאבה לרעך כמוך. גם רמזו שאינו מחויב ואינו אוהב את
שואו טובה לעצמו דהיינו טובה עליו שהוא עושה רחוק להשגתו בעתו: גם
נוסיי"ס רק לעולם מחויב טובה לנפשו ולא לגופו. הכ"ט אהבו כי נתייחו
אהבו מכל הבריות כלם ירצו ללמוד באהבת אמת. ה"א והל"א אוהב את
המקום אוהב את הבריות כי נתייחו אוהב את המקום נמלא לומד מאהבה
ואו יתנלו לו רזי תורה לא כן מי שאינו לומד מאהבת המקום ב"ה. גם
אפשר שרמזו כי התורה נדרשת בכלים שמיים והמעולה שכלים היא
ידעת התורה על דרך האמת כי כל התורה בלה שמתוין של הקב"ה וזהו
משני ידיעת אלהותו ונאמר אף חכמי עמדה לו חממה שחממה ב"ה היא ששעדה
בידיעה זו כי בה משני את המקום ברוך הוא. גם נתייחו אוהב את הבריות
הוא כינה שיהיה מקרבן לתורה וכמאמר ההג"א דפ"א אוהב את הבריות
ומקרבן לתורה וכאשר יקרב אותם לתורה ללמדם זה הוא סיבה שהוא ג"כ
יקנה קנין התורה בעולם שהרי אמרו והתלמידי יומת מכלם. ה"ג אוהב
את התוכחות וכאשר רבו ויחיהו לא יהיה צויע צו כתיוב הבורר מן
הספר מפי"ס לנאמר אף חכמי עמדה לו חממה שחממה ב"ה היא ששעדה
לי. גם אפשר שרמזו שיהיה הוא הממויכים לעם ויהיה אוהב את התוכחות
להוכיח לאחרים ולא יאמר שלום עליך נפשי כי למויכים יעשה ועליהם תבא
ברכה טוב ואין טוב אלא תורה שבשכר זה מתנלן לו רזי תורה. ה"ד
אוהב את המישרים כלומר כי אינו מחויב לגוש אדם יהיה מי שיהיה רק
אוהב את הישר ובו ידבק. גם אפשר שרמזו שלעולם יהיה אוהב את
העין הישר ולא יהיה מאוהב אשר ארדהויהם עקשי וגלושי רק אוהב
את המישרים. ה"ה מתרחק מן השבור כלומר שאינו לומד בשביל שיקרא
רבי

זה קוסו שיעשה לזקוק כי עניה נזרחה עניה. וגם אפשר שרמזו שנין
האמונה בו ויחברך שלא יכניס האדם את עצמו להשיגה בדרך הקיחת השכל
כי צוה ילאה למלא הפתח רק האמנתו היתה כדרך אמונת החכמים שהיא
אמיתת אומן מקובלת איש מפי איש עד למשה מסיני וזהו היתה האמונה
שקונה גלגו כי בדרך השנה מחקריית אי אפשר לו להשיגה כמאמר
החכם אלנו ידעתיו הייתי וכו'. הכ"ד בקבלת היסורין כלומר האדם אשר
כל כך חשקו עשה צדקה עד שאפי"ו שיהיה ננוע בסיורין מוכה אלהים
ומעונה לא ישרידוהו יסורין מללמד בתורה מרוב אהבתו אותה זה האיש
יקנה קנין תורה. וז"ש שהמע"ה אשרי הגבר אשר היסורין יו. ועם היותו
ביסורין לא ישרידוהו יסורין מללמד בתורה מרוב אהבתו אותה. וז"ש
ומתורתך תלמדנו זה האיש אשריו ואשרי חלקו: ואפשר שרמזו אמרו
בקבלת היסורין ולא אמר וביסורין להודיע שאינו מדבר על היסורין הבאים
עליו מן השמים עליו על היסורין אשר האדם מקבל אוהב על עצמו ומביאם
בצחירתו עליו על דרך כי הוא דרכה פה תורה וכו' אם אתה
עושה כן וכו' שהאדם אשר יקבל יסורין עליו לענות בלום נפשו לטוב
כאנחנו ראשו זק ואשר ייעו צוה נקנית התורה. גם אפשר שרמזו למ"ש
ז"ל כי שלשה דברים ניתנו ע"י יסורין והאמת היא התורה וכפי דרך זה
היסורין הם בהשגחה מנויים נחזים המה לו מאת ה' מן השמים ואינו שפס
בהם אלא מקבלם בסבר פנים יפות. הכ"ה המכיר את מקומו השינוי שניה
לשנו שפתי הסדר דקקט צריעה הכי הול"ל בנכרת מקומו צעשית סיני
לדבריו וכו' אפשר לפי שהדברים למפרש והול"ל אינם מלאים כי לא אחד
משני ושנים ממשפחה ע"כ אמר בה"ה הידיעה המכיר את מקומו כי הוא
פרטי ראשו וידוע. ורמזו צוה שלעולם יכיר האדם את מקומו האמיתי כי
צוה השולם אין זה מקומו כי הוא גר בלרץ כנר חושב על גב אדמה
ואולם בצענה נחלתו וזרין לאדם שיכיר תמיד יום המיתה ולאן הוא הולך
למקום עפר רמה ותולעה כי הוא מקומו האמיתי ואו יכעם לבצו הערל
ואו יראה את עינו והנחו גלגו דעה ביה והשכל. וגם אפשר שרמזו שלעולם
יכיר את מקומו המיוחד לו בג"ע החת כנפי השכינה וזהו ישתכל לעולם
לקנות הכלית השלמות לצוב אל מקומו הראשון אשר ממש חושב והוא פתח
לשערי תורה: וגם אפשר שכונן כי האדם כאשר יהיה בין החכמים לא
יאמר שברחו בפני מי שגדול ממנו בהכמה רק יכיר את מקומו וזו היא
אחת מהו' דברים אשר בהכס וחילופין בגולם: אי נמי שלא יבד למעלה
ממקומו שומרה בים בו נאוש ולכן משלה תורה למיש שהולכין למקום
מדרון כן התורה אינה שורה אלא בשפלי הרוח. אי נמי שיחמיד יהיה

במקום ארץ. ע"י חפץ
לפי יומא דף ק"ה ע"ב
שנתיבארה את התוכחות.
כ"י מ"ל ר"ל ע"ב

יבין תפארת ישראל יבין

לקוטים
לכן אמר ואינו ימשמש
בעשוי. כמו המשמש
בסדר הכרית והכמה שני
טובה וזקוק והוא ממשמש
אוהב בדיו לנחמה אם
חוקק היא נחמה. כן ירין
האדם לעין ודקדק חזיר
כלל משני אשר יעשה אם
עונה היא נחמה ורזניה
לפי השי"ת. לכן אמר גם
כ"ן

יבין
פ"ה מלאח דדינא ופ"ה ג"כ מיעוטו יפה, כדי לשמח הנפש והנביאה בתריות וזכרון
[פסחים ק"ז א'] פ"ה משמים, שהוא מתיישב המריפות והזכרון, כמו שכתבו
העשבים: פ"ה כי גם הכתם מתיישב המריפות והזכרון, והגלגל ש"ה אלה
מחליטין גם הגוף: פ"ה שיהיה ענוה כך מלא תן וחסד להיטיב בעתמה
לבריות: פ"ה שאינו מאמין לכל דבר שבשמים, דהיינו מדת פתי יאמין לכל
דבר, אלא יאמין לתכמים בתחמת התורה, אפי"ו לא ישיגם בשכלו: צ"ה הוא
מדת הסבלנות שאינו מהרסר אחי דרכי ה', ורומז מלומדו דרך טומו:
צ"ה כ"ל מדת שפלותו, שפ"ו יהיה ענין, גם פ"ו יתפמל להכנות חכמה:
צ"ה שפ"ו שיהיה לבו שמת תמיד, יבין וגם יכורו פ"ו מלומדו עיני. וגם
פ"ו מדת ההסתפקות שבו, יהיה זרע תמיד בצקידת למידו. כי אין דבר
עמויק לחריפות ולזכרון ושקידה, כמו הסבלנות והדלגות: צ"ה כדי שלא יכשל

יבין
במקום: צ"ד כדברים טובים עשפה: צ"ה עמייר מנהגיו כןן וחסד
ובחממים, שפ"ו יאחטבו ה"ל: צ"ו ענין ה"ה ה"ה מתהוים פ"ו הכרה
ובחולא. ר"ל ע"י שיהיה האוהב מ"כ יר את האהבה, ויבדק לה"ה ה"ה
א"ע אליו, וזה אוהב את המקום ב"ה, שיכיר דרכיו, ושיבטק להכוח
א"ע אליו. וזו ה"ה את הבריות, שיכיר בעתת ולבת חבירו, וישוה א"ס
אליו, לכתוב צדו כאלו קרה לעצמו. צ"ו לא לבד שיהיה קלים בפניו
הרובים שמיים לו הבריות, ויגל בעיניו מיוזבו להם. אלא גם אוהב את
הצדיק, וידוע ללבו מאוד שיהיה גי"ל מרישים ז"ו, ויתננר כארי להשיב
להשקו, ולתמוך ידי המטיב לחבירו. וכדלכתבן במפרש'ם שהושים גם לבנות
פ"ו"ס מיד שפוק: צ"ה כשיכירו אתם ישמה צוה: צ"ה לדרקום היינו
מעשה לך. ומה ש"ס היינו דכתיב חממה. ור"ל שהוא שואל כל מחשבות

במקום ארץ. ע"י חפץ
לפי יומא דף ק"ה ע"ב
שנתיבארה את התוכחות.
כ"י מ"ל ר"ל ע"ב

קנין תורה פרק ו אבות

והואמר דבר בשם אומריו...
השולט... ומוסיף ולומר...
על לשמות ההמה את רבו...
בשם אומריו...
לחיות שכל האומר...
ואומר אחר בשם מרדכי...
במקרא במשנה בביעוט...
העורה בביעוט שנה...
בביעוט חטונ בביעוט...
שוק... בסבור רפה...
הבינה חלב בשכול...
חלב... וכדוריו אחרים...
בכונת חלב נמקס בבית...
חלב... כס"ח... בשהחזק...
ובבשרה... בסבור י"י...
וכפ"ו ברבוק הברים...
ביוקם בדקדוק... וכמו...
בממ"ו ונטה בלוט ועי'...
במד"ט...
באורי הנר"א...
י"ב. ולא פורע...
עמור אח הכונת...
מקריב אהן... ס"ח. פרו...
קודם לפר העדה... ס"ח...
חלב חגיב אלה על העלם...
דבר: י"ח. אין דמן אורו...
אלא כד"ל של שבעים...
ואחד: י"ח. אינו יונה אחר...
המטה: י"ח. כשמיים...
אחרים כ"ו. עין ס"ב...
דסדורין: ל. כשקול...
המטה כ"ו. ט: כ"א...
וכשמנצין אותו כ"ו. ט: כ"א...
י"ב. ועל חלק כדלל...
י"ח. ומקריב חלק כדלל...
י"ח. ומשמש בשמונה...
נגדים: ומפוכרשים כפ"ח...
כדלל דכדויות כדלל...
ומכאורשים כדלל גס כן...
י"ח ט"ז. כ"ב. כ"א. דיומל...
ג"כ. כ"ב. כ"ד. דליות כ"ו...
י"ח. אי כדלליותין כ"א...
דסדורין... כ"ב. כ"ב. ט: כ"א...
והשאר כדלליות דכדויות...
ט"ז ועין כדלליות כ"א...
כ"ב בבינה סלג כדלליות כ"ו...
כ"ל וחיות בשלכות סלג...
נמח... בביעוט חטונ...
בביעוט שחיה כדלליות...
כ"ל: אדאב את הכדליות...
אדאב את הכדליות כ"ו...
וכדלליות כ"ו...
נמח:

נחת את לבי להשגות...
לומר כדי להודת את...
האלים רק הלימוד אשר לומר...
ודקדוקים איך יתנהג בהם...
המ"ו המחכים את רבו...
שלעולם יהיה חושק ללמוד...
את רבו להכהס וידע...
מחממו... אמנם אם אינו מחזיק...
לא ישתדל לרדוף אחריו...
כאופן שישאר חבר מקיץ...
אמר שמהדברים שהעורה...
המחכים את רבו כלומר...
ואפשר שכיון שצריך...
לשול ולקשקות לרבו...
מחכים את רבו על דרך...
ממלס... איש כזה כדלל...
יושרכו הדברים בחוכה...
את רבו וצוה מחכים...
לעין כדלל ומהגומות...
כיון שהוא סבה שרבו...
המכוין את שמועתו...
המחכים ואין בהם...
שודעים אותה בשל...
תפק חפשה לא כדלל...
כונת השמועה ויסוד...
שלעולם האדם אל...
כפ"ו ישמרה בתוך...
הואמר דבר בשם...
על שנה או כדלל...
בשם אומריו או כדלל...
משש עמנו וכו'...
עוד אמר הא למדת...
כבר אתה ידעת...
הואמר דבר בשם...
בשם מרדכי...
שהעורה נקנית...
כלל להיות העורה...
דבר בשם אומריו...
גילויו קנין העורה...
אל"כ כיון שהעורה...
ידק עזה הוא מהמ"ח...
קנין העורה יהיה...
דבר אשר ידע וכו'...
ז"ל כ"ב. ועוד לחיות...
שמה וכו' הכ"ד...
שומר שהעורה...
הכ"ו כאלו אמר...
דברים האחרונים...
תלמוד ושמיעת...
ולאו רבו ומה חלק...
הדברים על דל...
סס סבת היות הקנין...
(א אפרת ב' (ג בשלי ר' (ד סס ב')

והמכוין את שמועתו...
אומוקטו). הוא למדת שכל...
אומוקטו מביא גאולה...
אסתר למלך בשם מרדכי...
שהיא גורנת חיים...
ובעולם הבא...
למצאיהם...
רפאות תהי לשרך...
לכשר יטב שישנה...
לראשונה שוב לא...
שיהיה הוא שומע...
על כל מה שאמרו...
בלמוד שילמד מרב...
ימאלו פניות הרבה...
חיים הם למוציאם...
לגמר בלשוננו על...
לרוא לומר למוציא...
אוחס שאלמלא כן...
עד הדיעשה דבר...
הכרים בפלגים...
זכות שכלם לא...
הס מדקדקים קאת...
רואים דברים שונים...
יפרכו לפלג כדי...
את התוכחות...
דברים שירצה שיעשה...
ומוכיח וכן במישרים...
רוח השלמות...
העוסק בחורה לשמה...
והמתרחק מן הכבוד...
וא"ל גרלס מיותר...
ימשך הכבוד יתרחקו...
שעורם הגאוס בלכס...
הוא צורה מן הכבוד...
לעשוי ולא אמר...
הלומד ואינו עושה...
הלימוד משכר המעשה...
שלמדו העורה היא...
לינתו להס השכר...
שרמו עלו לאנב חדה...
בללו העורה היא...
יומס ולינה כי...
ה' חפכו ואחר אשר...
(א אפרת ב' (ג בשלי ר' (ד סס ב')

וחיים האחרון שהס סבת...
בה"א לפי שאינם במדרגת...
העורה קיים כמו שנראה...
שראוי שיתנהג ככל דבר...
ס"ח. דנמטייה לכל...
טסח בעול עם חזירו...
ההוראה. ומעמידו על...
העולם הס שתי מעלות...
השלמים אשר בשמאל...
לא תהיה תכליתם...
רק השגת האמת...
חזירו על מה שיפאה...
תמיד על השלום...
זוה יהיה משאל...
ומוסיף וכו' מהגלי...
לכשר יטב שישנה...
לראשונה שוב לא...
שיהיה הוא שומע...
על כל מה שאמרו...
בלמוד שילמד מרב...
ימאלו פניות הרבה...
חיים הם למוציאם...
לגמר בלשוננו על...
לרוא לומר למוציא...
אוחס שאלמלא כן...
עד הדיעשה דבר...
הכרים בפלגים...
זכות שכלם לא...
הס מדקדקים קאת...
רואים דברים שונים...
יפרכו לפלג כדי...
את התוכחות...
דברים שירצה שיעשה...
ומוכיח וכן במישרים...
רוח השלמות...
העוסק בחורה לשמה...
והמתרחק מן הכבוד...
וא"ל גרלס מיותר...
ימשך הכבוד יתרחקו...
שעורם הגאוס בלכס...
הוא צורה מן הכבוד...
לעשוי ולא אמר...
הלומד ואינו עושה...
הלימוד משכר המעשה...
שלמדו העורה היא...
לינתו להס השכר...
שרמו עלו לאנב חדה...
בללו העורה היא...
יומס ולינה כי...
ה' חפכו ואחר אשר...
(א אפרת ב' (ג בשלי ר' (ד סס ב')

לוקטוים

סל ע"פ העורה...
זוה מאמר העורה...
כדלל כ"ו. אדאב את...
בבינה סלג כדלליות...
וכדלליות כ"ו...
נמח...
בביעוט שחיה כדלליות...
כ"ל: אדאב את הכדליות...
אדאב את הכדליות כ"ו...
וכדלליות כ"ו...
נמח:

תפארת ישראל יכין

ישראל לראשונה...
שגומה שמויה: ק"ש...
והי באלו מיני...
בהמשלות אחרות...
כ"ב. כ"ב. כ"ב. כ"ב...
בבכור: קב"ב...
וחמקן האדם:

ישראל לראשונה...
שגומה שמויה: ק"ש...
והי באלו מיני...
בהמשלות אחרות...
כ"ב. כ"ב. כ"ב. כ"ב...
בבכור: קב"ב...
וחמקן האדם:

קרא כבאן ללומדיה עושה כי בלמדס בתורה הו"ל כאלו הם לעושים אחיה . והביא רמיה אין נותנת חיים לעושה ענף כי חיים הם למוציאים ולכל בשרו מרפא ומונן כפסוק אך מדבר עם לומדי התורה ובפרט עם מה שדרשו ז"ל אל הקרי למוציאים אלא למוציאים בפה והכריזם לר"ל לדרוש לרעה וזה ממנו דשני קרא כי

ואומר א(עץ חיים היא למחזיקים בהקבר). ותובכיה מאושרקבה). ואומר ז(כי לית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיךקטו). ואומר ג(אתן לראשך ליות חן עמרת תפארת המגניןקכו). ואומר ד(אורך ימים בימינה בשמאולה עושר וכבודקבה) ואומר ס(כי אורך ימים ושנות חייםקכט) ושלום יוסיפו לךקל). הרבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי . הגוי והכה והעושר והכבוד וההכמה והזקנה והשיבה

(א) פסלי ג. ב. ס. א. ג. (ג) ש. ס. ד. (ד) ש. ס. ג. (ה) ש. ס.

רשבי"ם בשמ"ש רשבי"ם אומר הגוי והכה כי יוסיפו קסדרין ט"א כ"ג מוכסמ קסדרין פק"י י"א :

שנוני בנחמה

ואמר רש"י לוי ששס נותנים לשמה שלום בנת לכה לשה"ב וכמאר"ל שלם כחות של מלה"ש יולאים לקראו אחת אומרת לו יאל שלום כי שם הוא השלום המיתי . ועי"ל ויסיפו לך להורות כי גם שם יש שם בבחינת תוספת ומתנה וזה יוסיפו לך כלומר דרך חוספת : חן כנו רז"ל אלו השבעה דברים יחד לפי ששם דברים שיכול האדם להשתמש בהם להרע או להטיב ח"ו"ל נאה לנדיקים כלומר כששם יכול האדם להטות את עמונו אחר הבלי העולם . הגוי הוא דבר שיוכל האדם לעלות בו למדרגה שיקרא נדיק שכן מלינו ציורף הדיק שעל היותו יפה הואר ויפה מראה נאה אשת אדוני את עיניה אל וספורזנבר על יצרו וכשם ארתו : אמנם האדם המעושר בצורתו זה לא יתעב לו לנדיקה כאשר ירחק מן הכזות וצבחינה זאת הגוי הוא נאה לנדיקים כמ"ם וגם נאה לעולם כלומר להטות משפט גבר נגד ענוותו ית' כי כאשר יראה עמונו יפה תואר ויפה מראה יתנבר יצרו עליו ע"כ אמר שהגוי נאה לנדיקים ונאה לעולם . וכן הכח נאה לנדיקים כי התורה מחשת כחו של אדם וזרין שיכיה באלם כח גדול לעסק בתורה וכמעטפת ד"י ויחן כאשר ראה לרש לקים כשהיה לטקום אמר כמה נאה הכח הזה לעסוק בתורה והכסול כחו בתורת ה' תמימה עד שזכה להיות שר וגדול בישראל . וכן בעיני מעשה המצות נדיק כח לקיימם אס לקבוצ מהים ולבקר חולים וכל המצות כלי המעשה גומרין זרין שיכיה כח כהם כדי לעשות את כל המצות . ועי"ל שהכח נאה לנדיקים כלומר להיות נדיקים וכן נאה לעולם כלומר שגם הכח נאה הכה לאלם אס ירצה להטות עמונו אחר הכלי העולם להיות מעול וחונן צורעו חסויה כי איס רוע לו הארץ . וכן העושר הוא נאה לנדיקים כי דבר צדור הוא שבעשר ויכל האדם להיות נדיק גמור כהיותו עושה נדיק וחסד וכמעשה דמוצו המלך שאמר אבותי אצרו זמקום שהיד שולטת בהם ואלי אוצר אצרות זמקום שאין היד שולטת בהן ואין לך דבר שעומד בפני הדיקה כי היא שקולה כנגד כל המצות וכן עם העושר יכול לעסוק בתורה בלי שום סדרא למוותו וכן ג"כ נאה לעולם כי בו יוכל האדם להתענג בתפוקי מלכים וכל ימיו כהנים וגם יתענג בתענוג הממטל כי רועה צרות ואכל חן ח"ו"ל ונאה לעולם . וכן הכבוד נאה לנדיקים ונאה לעולם כי מי שהוא איס נכבד דבריו נשמעים ויעיל לו כבודו להדריך את הרבים בדרך ישרה וגם כהיותו איס כבוד שהכל מוכדים אותו ואס"ה לא גבה לבו ולא רמו עיניו שכרו גדול ולפעמים היותו איס כבוד הוא להרעו כי משתחרר על הכבוד גם השתחרר שלא לשם שמים ומתגאה עליהם ועובר עברה בפרהסיא ואין מי שיעמוד כנגדו כי גדול כבודו בעיניהם . וכן החכמה יש בה שתי פניות להרע או להטיב ולכן היא נאה לנדיקים

ל

יחליץ . והביא פסוק שלישי והוא ואומר עץ חיים הוא למחזיקים זה ותומיה מאושר לפי שצלמדי החורה יש שני מינים . יש אותה שנגזר עליהם פיהו ספפים ועם כל זה למדו והעינו על ידי יגיעתם לחזיקו בה בחזקה על אלה אמר עץ חיים הוא למחזיקים בה כי יוכיס לעץ החיים אשר בתוך הגן אותם המחזיקים ותופשים בתורה כדי שלא תנרה מהם וגם אותה אשר נזר עליהם פיהו חכמים שאינם לריבים רק לתומכיה וצמטע חמך וספך חתקיים החורה בהם גם אלו הם מאושרים ועליהם נאמר והומכיה מאושר . ובהיות כי יומד התורה הוא בשמי פנים חתלה בעיניו ובמחשבה וחס"כ בציבור . על העיני אמר כי ליות חן הם לראשך כי מושב העיני הוא בראש מקום המחשבה ועל הציבור אמר וענקים לנרנרותיך . עוד אמר ואומר חתן לראשך ליות חן עמרת תפארת הגניק הגוא גם הפסוק הזה הביא רמיה למה שומת שיהא נותנת חיים לעושה כנראה מלשון נתיים כי החיים האלה הם נמתנה נחונים נחונים מלמד השכר האפן להם צעד שכרם ע"כ הביא הפסוק הזה דחויקן דאפקיה בלבון מתנה והוא אמרו חתן לראשך ליות חן והוא רמו על השכר שנותנים לו בעולם הזה ועמרת תפארת תענך הוא רמו על חי העו"ל כי זה שכרם לדיקים יושבים ועפרותיהם בראשיהם וגהמים מזי השכיכה ויהא חתן עיניהם להרחיק מעליהם את כל החלומים . עוד אמר ואומר אורך ימים בימינה וגו' כלומר וכי תומא הי רלוע כרעה לומדי התורה שמהו בקצרות שנים והיין הוא אריכות ימים של אלו אמר ואומר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד כלומר אפשר כי למדו התורה שלא לשמה ע"מ שיקרא רבי ויואל צוה וזה הוא דבר שמסור ללב בוחן לבות ולכות אלהים נדיק ולכן לא זכו לאריכות ימים כי אם יש אורך ימים הוא בימינה כלומר לעמוד לשמה ומאנה אונם בשמאלה שהוא שלא לשמה עושר וכבוד ולא אריכות ימים . ובהיות כי בפסוק חתן לראשך ליות חן אין מפורש בפסוק שהשכר ההוא הוא בנחתת חס רק על

יבין תפארת ישראל יבין

קבד) ר"ל כעץ החיים דמתיב גביה ואכל ומי לעולם . כ"כ ע"ו התורה יקנה האדם חיים שלא ימות כסופן , לדיקים במיתתן קרויין חיים . שלא יחמלו לחיות במתה , או אס רק מצינה הנאמרים של תס"ק אהם , איס ע"כ ת מדרת גדלות , או אס רק מצינה הנאמרים של תס"ק אהם , איס ע"כ ת ח פ א ר ת שאתה מעושר בה , היא התורה , היא חסיה לך למתן כד החפפים לחתום מתן כבודך . ועל ידה יסיה כחך מעושר , בשבידבר ישנו דבריו פירנת אף שלא יהיה בהם חן מל"ס : קבד) עתה מונה כל מיני ההלכות שישלם ע"י התורה , דבפסוק זה נזכרו כל ג' מיני ההלכות האפשריים . דהיינו , תוי עוס"ו ועי"ל , ועושר , וכבוד , וקבא) בקרא זה משפט דמייס שחזר בקרא קרא , היינו תוי עי"ל ועי"ל . דלדורך ימים , הייט כשה"ב ביקראת ימו ממטל לתהום המות . וננות חיים , הייט אפי' כשה"ב , שיתחבפו לך גם תוי עי"ל שמתגרבים ע"י שנים שבתקופות החמה : קל) ר"ל לא די שתמיה בעי"ל ובעי"ב

באורי הגר"א

כי ח"ת . ובינה המהפע צו , ו' . תתן כו' עערת כו' בינה וזכר כבוד אהיה אשר אהיה . ו' . כי ארץ כו' . כחכמה : חן הגוי כו' . והחכמה לא גרסיין כי צוה לא שייך כלה כי אין צור יראת חסא וכמו שלא חשיב מעשים עושים

התורה יקנה האדם חיים שלא ימות כסופן , לדיקים במיתתן קרויין חיים . שלא יחמלו לחיות במתה , או אס רק מצינה הנאמרים של תס"ק אהם , איס ע"כ ת מדרת גדלות , או אס רק מצינה הנאמרים של תס"ק אהם , איס ע"כ ת ח פ א ר ת שאתה מעושר בה , היא התורה , היא חסיה לך למתן כד החפפים לחתום מתן כבודך . ועל ידה יסיה כחך מעושר , בשבידבר ישנו דבריו פירנת אף שלא יהיה בהם חן מל"ס : קבד) עתה מונה כל מיני ההלכות שישלם ע"י התורה , דבפסוק זה נזכרו כל ג' מיני ההלכות האפשריים . דהיינו , תוי עוס"ו ועי"ל , ועושר , וכבוד , וקבא) בקרא זה משפט דמייס שחזר בקרא קרא , היינו תוי עי"ל ועי"ל . דלדורך ימים , הייט כשה"ב ביקראת ימו ממטל לתהום המות . וננות חיים , הייט אפי' כשה"ב , שיתחבפו לך גם תוי עי"ל שמתגרבים ע"י שנים שבתקופות החמה : קל) ר"ל לא די שתמיה בעי"ל ובעי"ב

כי ח"ת . ובינה המהפע צו , ו' . תתן כו' עערת כו' בינה וזכר כבוד אהיה אשר אהיה . ו' . כי ארץ כו' . כחכמה : חן הגוי כו' . והחכמה לא גרסיין כי צוה לא שייך כלה כי אין צור יראת חסא וכמו שלא חשיב מעשים עושים

היה כמ"ש יצונו היותו עם ייה"ר יוצרנו ע"י תלוי : ואמר והינין ממנו עשה כו' . ענף זה הוא אחר המוכס ע"כ מוכס שגם בעופקים כו' כי הקני"ה וזכריאל ופוסקים מה הוא . וכל איש ההנהגה בה נקשר בה ונתלבס במיומיו . וכמו שכתוב לי ענף וגו' . קן גם ממנו נקשר ענף וגו' : ואמר אלו ציונים יבגורם , כי

